

“Tuntee ne lapset ja tavat toimia ja pitää niistä
kiinni”

Romanikulttuurin huomioiminen päiväkodissa varhaiskasvattajien
näkökulmasta

Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi AMK
Opinnäytetyö
29.10.2010

Milla Nurminen
Jonna Nissinen

Koulutusohjelma	Suuntautumisvaihtoehto	
Sosiaalialan koulutusohjelma	Sosionomi AMK	
Tekijä/Tekijät		
Jonna Nissinen ja Milla Nurminen		
Työn nimi		
"Tuntee ne lapset ja tavat toimia ja pitää niistä kiinni" Romanikulttuurin huomioiminen päiväkodissa varhaiskasvattajien näkökulmasta.		
Työn laji	Aika	Sivumäärä
Opinnäytetyö	Syksy 2010	39 + 1
TIIVISTELMÄ		
<p>Tarkastelemme opinnäytetyössämme sitä, minkälaiset tiedot varhaiskasvattajilla on romanikulttuurista, kuinka he käyttävät tietoaan arjessa ja kuinka kasvatuskumppanuus toteutuu romanivanhempien kanssa. Opinnäytetyömme aihe on syntynyt mielenkiinnostamme muita kulttuureja kohtaan ja halustamme tuoda romanikulttuuria ja sen erityispiirteitä esille. Tarkoituksenamme on tuottaa uutta tietoa, josta hyötyvät niin romanivanhemmat, päiväkodit kuin muutkin romaniväestön kanssa työskentelevät. Tavoitteenamme on, että varhaiskasvattajat voisivat tiedon avulla kehittää toimintaansa sekä huomioida romanikulttuurin erityispiirteitä varhaiskasvatuksen arjessa.</p> <p>Opinnäytetyömme on kvalitatiivinen tutkimus. Aineiston olemme keränneet puolistrukturoidun teemahaastattelun avulla. Haastattelut olemme tehneet kesäkuun 2010 aikana. Olemme haastatelleet kuutta varhaiskasvattajaa pääkaupunkiseudun päiväkodeista. Haastatteluiden aihealueet ovat romanikulttuurin tuntemus, lapsen kasvu ja kehitys, kasvatuskumppanuus ja tilannekuvaukset. Analyysimenetelmänä olemme käyttäneet teemoittelua.</p> <p>Haastateltavat arvioivat romanikulttuurin tuntemuksensa hyväksi. Tulosten mukaan vain puolet haastatteluun osallistuneista varhaiskasvattajista käyttävät romanikulttuurin tuntemustaan päiväkodin arjessa huomioimalla romanikulttuurin erityispiirteitä. Kasvatuskumppanuus toteutuu haastateltavien mielestä osittain paremmin kuin valtaväestöön kuuluvien vanhempien kanssa.</p> <p>Opinnäytetyömme johtopäätöksenä toteamme varhaiskasvattajien huomioivan jokaista lasta samalla tavalla kulttuuriin katsomatta. Voimme myös todeta, että varhaiskasvattajat huomioivat romanikulttuurille tyypilliset hygieniasystavat päiväkodin arjessa.</p>		
Avainsanat		
romani, romanikulttuuri, varhaiskasvatus, kasvatuskumppanuus		

Degree Programme in		Degree
Social Services		Bachelor of Social Services
Author/Authors		
Jonna Nissinen ja Milla Nurminen		
Title		
Observing Romany Culture from Day Care. Educators' Point of View.		
Type of Work	Date	Pages
Final Project	Autumn 2010	39 + 1 appendix
<p>ABSTRACT</p> <p>The aim of this final project was to find out what kind of knowledge on Romany culture day care educators had, how they used their knowledge and how pedagogical partnership was implemented between educators and Romany parents. The idea for this study came from our interest in different cultures and we wanted to bring forth Romany culture and its special features. Our purpose was to get new information for day care educators and other people co-operating with Romany people so that they could develop their professional skills.</p> <p>Our final project was qualitative. The material for this study was gathered by half structured questionnaires by interviewing 6 educators in June 2010. The educators were selected from a pool of volunteers. As for methods, we categorized our interview answers into themes. The subjects of our final project were the knowledge of Romany culture, children's growth and development, pedagogical partnership and examples from everyday situations in day care.</p> <p>Educators considered their knowledge of Romany culture good. The study showed that only half of the participants used their knowledge of Romany culture in their work by paying attention to the characteristics of Romany culture. One result of this study was that educators thought that pedagogical partnership was implemented better with Romany parents than with mainstream parents.</p> <p>The results lead to the conclusion that educators take care of every child in the same way despite the culture. Still, we would like to point out that the educators pay attention to hygiene habits in Romany culture.</p>		
Keywords		
Romany, Romany culture, early childhood education, pedagogical partnership		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	ROMANIKULTTUURI	2
2.1	Romanien historiaa ja kieli	2
2.2	Romanit ja kulttuuri	3
2.2.1	Romaniperhe	4
2.2.2	Eri kieli- ja kulttuuritaustaiset lapset varhaiskasvatuksessa	5
2.3	Romanilapsi ja päivähoito	6
2.3.1	Romanien kasvatuskulttuuri ja päivähoito	6
2.3.2	Romanilapsen kielen ja kulttuurin tukeminen	7
3	KUMPPANUUS VARHAISKASVATUKSESSA	8
3.1	Kasvatuskumppanuus	8
3.2	Hilton Davisin kumppanuusmalli	10
4	LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS	12
5	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	15
5.1	Tutkimustehtävä	15
5.2	Tutkimusmenetelmä	15
5.3	Haastattelut	17
5.4	Analyysimenetelmä	18
6	TUTKIMUSTULOKSET	19
6.1	Yleistietoa haastateltavista	20
6.2	Romanikulttuurin tuntemus	22
6.3	Lapsen kasvu ja kehitys	25
6.4	Kasvatuskumppanuus	26
6.5	Tilannekuvaukset	27
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	30
8	POHDINTA	32
	LÄHTEET	
	LIITE 1	

1 JOHDANTO

Suomen romanit ovat suomalaisen yhteiskuntaan kuuluva etninen vähemmistöryhmä. Heillä on oma kielinsä, kulttuurinsa ja tapaperinteensä. Varhaiskasvatus ei perinteisesti kuulu perhekeskeiseen romanikulttuuriin. Vasta viime vuosina romanit ovat alkaneet käyttää varhaiskasvatuksen palveluita. Varhaiskasvattajien koulutukseen ei kuitenkaan ole sisällynyt laajaa tietoa romanikulttuurista ja sen kasvatuserinteistä.

Opinnäytetyössämme tutkimme varhaiskasvattajien kokemuksia suomalaisen romaniperheen kohtaamisesta varhaiskasvatuksessa. Olemme kiinnostuneita kulttuureista ja eri tavoista toimia suomalaisessa yhteiskunnassa. Haluamme myös tämän opinnäytetyön avulla lisätä omaa romanikulttuurin tuntemustamme ja oppia ymmärtämään eri kulttuurin edustajia. Opinnäytetyömme avulla tuomme myös esille romanikulttuuria ja sen erityispiirteitä.

Opinnäytetyössämme selvitämme, minkälaiset tiedot varhaiskasvattajilla on romanikulttuurista, kuinka he käyttävät tietoaan arjessa sekä kuinka kasvatuskumppanuus toteutuu romanivanhempien kanssa. Tavoitteenamme on tuottaa uutta tietoa, josta päiväkotien varhaiskasvattajat, romanivanhemmat, päiväkodit kuin muutkin romaniväestön kanssa työskentelevät hyötyvät. Tarkoituksenamme on, että varhaiskasvattajat pystyvät tulostemme avulla kehittämään toimintaansa sekä huomioimaan romanikulttuurin erityispiirteitä varhaiskasvatuksen arjessa. Haluamme opinnäytetyömme tuottavan avoimen keskusteluilmapiirin ja mahdollisesti rohkaisevan romaniväestöä käyttämään päiväkotipalveluja entistä enemmän.

Tämän laadullisen opinnäytetyön tutkimusmenetelmänä on teemahaastattelu. Valitsimme menetelmän avulla saavutamme luottamuksellisemman ja avoimemman suhteen haastateltaviin kuin esimerkiksi kyselylomakkeiden avulla. Haluamme antaa haastateltavillemme mahdollisuuden vastata kysymyksiin omin sanoin. Teimme haastattelut kesällä 2010. Teoreettinen viitekehiksemme on Hilton Davisin kumppanuusmalli.

Opiskelijatoverimme Petra Mallinen ja Minna Nivalainen tekevät opinnäytetyön, joka käsittelee romanivanhempien näkemyksiä perheen ja varhaiskasvatuksen henkilökunnan välisestä vuorovaikutuksesta. Tarkastelemme opinnäytetöidemme tuloksia yhteisessä

pohdinnassa. Lähetämme molemmat opinnäytetyöt yhtenä kokonaisuutena yhteistyöta-
hoillemme.

2 ROMANIKULTTUURI

Tärkeä osa opinnäytetyötämme on tietämys romanikulttuurista. Seuraavissa kappaleissa
esittelemme Suomen romanien historiaa, romanikulttuuria ja sen erityispiirteitä, sekä
suhdetta varhaiskasvatukseen.

2.1 Romanien historiaa ja kieli

Suomen romanit ovat maamme vanhin etninen vähemmistö. Vaikka romaneista on kir-
joitettu suhteellisen paljon, ei varmaa tietoa heidän historiastaan ja elämästään ole ollut
(Työryhmä 2007:9). Kielitutkimuksien perusteella romanit ovat lähtöisin Pohjois-
Intiasta, nykyisen Pakistanin alueelta. Romanit lähtivät kohti Eurooppaa 1300-luvulla,
sillä alueella oli sotia, luonnonkatastrofeja ja kastittomuutta. Romanit saapuivat Suo-
meen pääasiassa Ruotsin kautta 1500- luvulla. Osa heistä tuli myös Baltian maiden ja
Venäjän kautta (Työryhmä 2007:9). Romaneista tuli Suomen kansalaisia vuonna 1917
(Työryhmä 2007: 9). Tällä hetkellä Suomessa asuu noin 10 000-12 000 romanina. Ro-
manikulttuuriin ja -kieleen on tullut vaikutteita muista kansoista ja kulttuureista, joiden
vaikutuspiirissä romanit ovat eläneet. (Opetushallitus 2008: 9-11.)

Romaneilla on oma kansainvälinen kieli. Suomen romanit käyttävät kuitenkin pääosin
suomen kieltä. Tämä johtuu muun muassa sulauttamispolitiikasta, jonka päämääränä oli
myös romanikielen hävittäminen. (Opetushallitus 2008: 16,34.) Romanikielen puhujia
on maailmanlaajuisesti noin 40 miljoonaa ja se on jakautunut yli kahdeksaan päämur-
teeseen ja kymmeniin alamurteisiin. Suomen romanit puhuvat kálo-murreta. Kálo-
murteen puhujia löytyy myös Espanjasta, Pohjois-Englannista ja Italiasta. Romanikielen
puhujia oli Suomessa aiemmin paljon. Tuolloin kirjoitetun materiaalin puuttuminen ei
haitannut kielen säilymistä, koska sitä käytettiin aktiivisesti romaniyhteisössä. Nykyisin
äidinkielenään suomen romanikieltä puhuu lähinnä vanhempi väestö. (Sosiaali- ja ter-
veysministeriö 2001.) Toistaiseksi Suomen romanikieli on säilynyt pääasiassa puhuttu-
na kielenä, mutta se on kuitenkin vaarassa kadota, mikäli yhä harvemmat jatkavat sen
käyttöä. Hedmanin selvityksen mukaan Suomen romaneista noin 40-50% osaa edelleen
romanikieltä. Romanikieli ei ole pelkkä kommunikaation väline, se on myös tärkeä osa

romani-identiteettiä. Myös sanojen merkityksiin sisältyy vuosisatojen aikana kehittyneitä käsityksiä elämästä. (Hedman 2009.)

2.2 Romanit ja kulttuuri

Opinnäytetyötä tehdessämme kulttuurien väliset erot romanien ja valtaväestön välillä on hyvä huomioida, sillä asioille annetaan merkityksiä ja ne arvotetaan omalla tavallaan eri kulttuureissa ja ihmisryhmissä. Kulttuurien välinen vuorovaikutus on tärkeässä roolissa opinnäytetyössämme, sillä tutkimme romaniperheen kohtaamista suomalaisen päiväkodin arjessa.

Kulttuurin voi määritellä monella tavalla. Kulttuuri on jotakin, mitä jokin kansa on saanut aikaiseksi. Se on myös jonkin ryhmän yhteinen käyttäytymismalli, jolloin kulttuuri nähdään muuttumattomana perinteenä, jota pitäisi suojella. Kun puhutaan kulttuurien välisestä kohtaamisesta, se määritellään laajemmin. Kulttuuri on jonkin yhteisön sisällä hyväksytty elämäntapa sekä mielekkääksi kokemisen ja maailmanhahmottamisen väline. Kulttuuri on ihmisen tapa toimia, elää ja uskoa. (Räty 2002: 43- 58.)

Räty korostaa, että kulttuuri on opittua eli se koostuu asioista, joita ihmiset ovat tottuneet tekemään, uskomaan ja arvostamaan. Tulisi huomioida se, että ihminen ei synny kulttuurin jäseneksi vaan hänet kasvatetaan siihen. Kulttuuristen käyttäytymismallien, normien ja arvojen oppimista sanotaan sosialisatioprosessiksi. Siinä omaksutaan omalle yhteisölle ominainen maailmankatsomus, käsitys väärästä ja oikeasta sekä ihmisen elämäntehtävän ja olemassaolon merkityksestä. Yksilön arjen toimiin vaikuttaa myös kulttuurinen tulkintakehys. Sen avulla hahmotetaan ympäristöä. Rädyn mukaan tiedämme esimerkiksi päiväkodissa, kuka on varhaiskasvattaja ja keitä opetetaan. Kulttuurinen viitekehys hallitsee toimintaa automaattisesti, joten sitä on vaikea itse havaita. Sen havaitsee vasta, kun joku toimii totutusta poikkeavalla tavalla. Kulttuuri edustaa perinteitä ja pysyvyyttä, mutta se on silti jatkuvasti muutoksessa. Muutokseen on esimerkiksi vaikuttanut ihmisten ja kulttuurien välinen kanssakäyminen. (Räty 2002: 43- 58.)

Rädyn mukaan ihmiset, joilla on sama kulttuuritausta, eivät ole yksi yhtenäinen ryhmä. Yksilöillä on omat elämäkokemukset, jotka muokkaavat kokemuksia maailmasta. Kuuluminen eri kulttuuriryhmiin koetaan eri tavoilla. Esimerkiksi se, mikä on yhdelle olennaista suomalaisuudessa tai romanialaisuudessa, ei välttämättä olekaan toiselle. Ihmisen käsitykseen itsestään ja kulttuuristaan vaikuttavat esimerkiksi kansallisuus,

alueellinen ja etninen taso, sukupuoli, sukupolvi, sosiaaliluokka ja ammatti sekä erilaiset lähiyhteisöt, esimerkiksi perhe-, työ- ja harrastukset. (Räty 2002: 43- 58.)

Yksilökeskeisessä eli individuaalisessa kulttuurissa ihminen on yksilö, jolla on mielipiteensä ja tarpeensa. Ihminen perustelee toimintaansa sillä, mikä hänelle on nautittavaa tai itselleen edullista. Jokaisen tulisi kantaa vastuu päätöksistään sekä päättää itse asioistaan. Yhteisöllisessä eli kollektiivisessa kulttuurissa ihminen ajattelee olevansa nimenomaan ryhmän jäsen. Ihminen huomioi muut toiminnoissaan ja ryhmän etu on tärkeämpi kuin henkilökohtaiset tarpeet ja tavoitteet. Oman ryhmän jäsenistä tulisi huolehtia. (Räty 2002: 43- 58.)

Romanit elävät, ajattelevat ja hahmottavat maailmaa oman tapakulttuurinsa kautta. Se on sisäistetty elämäntapa eikä ulkoa opittu tapa. Romanikulttuuri on elämistä, ei suorittamista, joten sen syvyys ja laajuus on yksilöllistä. Romanikulttuuri pohjaa juurensa ikivanhaan paimentolaiskulttuuriin, joten siitä löytyy paljon samantapaisia piirteitä kuin suomalaisesta kulttuurista, esimerkiksi talonpoikaiskulttuurista. Viisisataa Suomessa elettyä vuotta ovat jättäneet jälkensä Suomen romanikulttuuriin. (Opetushallitus 2008: 17.)

Kun tunnemme vain yhden vieraan kulttuurin edustajan, tulee helposti yleistettyä hänen ominaisuuksiaan ja käytöksen koko kulttuuriryhmää koskevaksi. Tulee muistaa selvittää itselleen, mikä kuuluu kulttuuriin, mikä johtuu tilanteesta eli ihmisen elämänhistoriasta ja – tilanteesta, kulttuurisokista tai tapahtuman kontekstista ja se, mikä on yksityiskohtaista. On tärkeää tiedostaa, ei yleistää. (Räty 2002: 165-168.)

2.2.1 Romaniperhe

Luonnollinen osa perhe-elämää ovat lapset. Tytöt ja pojat ovat kummatkin yhtä toivotuja, heistä huolehditaan samalla tavalla molemmista. Romanikulttuurissa vanhimmalla poikalapsella on erityisasema. Tämä ajattelutapa saattaa olla peräisin ajalta, jolloin vanhimmalla lapsella oli perintöoikeus sekä sen tuoma oikeus vanhoista vanhemmistaan huolehtimiseen. (Opetushallitus 2008: 27.)

Vielä 1970- luvulla romaniperheessä saattoi olla 7-9 lasta, mutta nykyään perheissä on 2-3 lasta, kuten valtaväestölläkin. Lapsuus on turvallisen huolenpidon aikaa. Lapsi saa paljon huomiota, sillä hän kasvaa yhteisön keskellä. Varsinaiset lapsen kasvattajat ovat

omat vanhemmat, mutta myös isovanhemmilla on merkittävä rooli lapsen elämässä. Tarvittaessa lapsi saa myös hoivaa muilta suvun jäseniltä. (Opetushallitus 2008: 27- 28.)

Päivähoidon henkilökunnalle romanivanhempien ylikorostunut huolenpito lapsesta saattaa olla stressaavaa, sillä lapsen tekemisiä yritetään tarkkailla ja lasta vahditaan sekä suojellaan koko ajan. Romanivanhemmasta saattaa tuntua siltä, että lasten välisiin kiisatilanteisiin ei kiinnitetä tarpeeksi huomiota. Ylikorostunut huolenpito saattaa näkyä myös muissakin asioissa. Lasta ei välttämättä tuoda päiväkotiin liian kylmällä säällä tai lasta ei herätetä ajoissa, jos tämä on väsynyt. (Opetushallitus 2008: 27- 28.)

Romanit ovat vieraanvaraisia ja he tervehtivät aina toisiaan, vaikka eivät tuntisikaan henkilökohtaisesti. Kädestä tervehtiminen ei kuulu romanien keskinäisiin tapoihin. Kuitenkin valtaväestön jäseniä voi tervehtiä kädestä. Romanien puhekulttuuri on äänekestä ja siihen liittyy elekieli sekä ilmeikkyyys. Romanit eivät pidä voimakasta äänenkäyttöä hyökkäävänä. (Opetushallitus 2008: 24.)

2.2.2 Eri kieli- ja kulttuuritaustaiset lapset varhaiskasvatuksessa

Eri kieli- ja kulttuuritaustaisilla lapsilla tarkoitetaan sekä saamelaisia, romaneja, viittomakielisiä sekä maahanmuuttajataustaisia lapsia. Kulttuurivähemmistöihin kuuluvilla lapsilla pitää olla mahdollisuus kasvaa monikulttuurisessa yhteiskunnassa suomalaisen yhteiskunnan ja oman kulttuuripiirinsä jäseniksi. Lapsen sosiaalisia kontakteja ryhmässä tuetaan ja lapsi kuuluu lapsiryhmään. Suomessa julkinen varhaiskasvatus perustuu ensinnäkin yleisiin varhaiskasvatuksen tavoitteisiin sekä lapsen kulttuurisen taustan ja äidinkielen huomioon ottamiseen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005: 39.)

Varhaiskasvatuksen toteuttamisessa edellytetään hyvää kulttuurista ymmärrystä. Tällöin erilaisten perheiden lasten tarpeita sekä vanhempien kasvatukselle asettamia tavoitteita voidaan käsitellä henkilöstön ja vanhempien kesken vastavuoroisesti sekä tasavertaisesti. Varhaiskasvatukseen osallistuminen tukee eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten mahdollisuutta oppia ruotsia tai suomea toisena kielenä luonnollisissa tilanteissa toisten lasten ja kasvattajien kanssa. Varhaiskasvatuksessa perehdytään lapsen omaan kulttuuriin, elämäntapoihin ja historiaan. Niitä arvostetaan ja ne näkyvät varhaiskasvatuksen arjessa. Yhdessä vanhempien ja eri kulttuuriyhteisöjen kanssa edistetään lapsen kulttuuriperinteen jatkumista ja tuetaan lapsen mahdollisuutta tuoda omaa kulttuuritaustaansa

esille varhaiskasvatuksessa. Tällä tavoin tuetaan lapsen oman identiteetin vahvistumista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005: 39.)

Varhaiskasvatussuunnitelman mukaan romanikulttuuria edustavien ihmisten kanssa luodaan yhteistyöverkostoja sekä lisätään henkilöstön romanikulttuurin tuntemusta. Yhdessä vanhempien kanssa lisätään romanilapsien varhaiskasvatukseen osallistumista. On tärkeää, että nämä lapset saavat tukea suomen tai ruotsin kielessä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005: 40.)

Lapsi on tiedon, kulttuurin ja identiteetin kanssarakentaja. Lapsen tarpeet ovat kulttuurisidonnaisia ja sosiaalisesti rakentuneita. Nyky-yhteiskunnassa lapsia kuunnellaan ja heidän kanssaan neuvotellaan, mutta aikuiset vaativat lapsilta liikaa. (Kalliala 2009: 13-15.)

2.3 Romanilapsi ja päivähoido

Perustuslaissa on säädetty romanilapsen oikeus kulttuuriin ja kieleen. Vuonna 1995 voimaan tulleessa päivähoidoasetuksessa lasten päivähoidossa annettuja kasvatustavoitteita ovat myös romanien oman kulttuurin ja kielen tukeminen yhteistyössä romanikulttuurin edustajien kanssa. Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa veloitetaan henkilöstön kulttuurituntemukseen. Kaikille lapsille on oltava tasa-arvoinen varhaiskasvatus. (Opetushallitus 2008: 30- 31.)

Suotuisa ja turvallinen ympäristö romanilapsen kulttuuri-identiteetin kehittymiselle syntyy, kun varhaiskasvatushenkilöstö tietää romanikulttuurista ja romanitaustaisia henkilöitä työskentelee päivähoidossa. Kasvatuskumppanuus, toimiva yhteistyö romaniperheiden sekä päivähoidon henkilöstön välillä antaa tietoa romanivanhemmille, mitä varhaiskasvatus sisältää ja sen kehittävästä vaikutuksesta lapseen. Tämän vuoksi vuorovaihtuksen tukeminen päiväkodin ja perheen välillä on erityisen tärkeää. Päiväkodin kasvattajien tulisi olla rohkeita kasvatuskumppanuuden luomisessa. Kasvattajat sekä vanhemmat voisivat keskustella lapsen aloittaessa päivähoidon, miten he haluavat romanikulttuurin huomioitavan lapselle päivisin. (Opetushallitus 2008: 30- 31.)

2.3.1 Romanian kasvatuskulttuuri ja päivähoido

Romanikulttuurissa lapset on yleensä hoidettu kotona, koska perheen pienimmät haluttiin pitää oman kulttuurin piirissä. Romanit haluavat suojella lapsiaan mahdollisimman pitkään yhteisön ulkopuolelta tulevilta ennakkoluuloilta ja negatiivisilta asenteilta. Toisaalta myös romanikulttuurissa nainen hankkii arvostuksensa sen mukaan kuinka hyvin hän hoitaa perheensä ja kotinsa. Koko suku osallistuu kasvatustehtävään, myös isä enemmän kuin ennen. Aikaisemmin vanhemmat sisarukset hoitivat myös perheen lapsia, sillä koulunkäynti ei ollut aiemmin yleistä. Nykyisin koulunkäymisestä on tullut osa romanilasten arkipäivää ja toisaalta myös vanhemmat käyvät töissä sekä osallistuvat koulutukseen. (Romano Missio ry.)

Kuitenkin romanilasten osallistuminen päivähoitoon on edelleen harvinaisempaa kuin valtaväestön lasten. Vaikuttavana tekijänä voidaan pitää päiväkodin rajallisia mahdollisuuksia ottaa romanilapsi huomioon. Kasvatusalan ammattilaisten koulutus sisältää vain vähän tietoa romaneista ja päiväkodeissa ei pääsääntöisesti ole tarjolla romanikulttuuria koskevaa materiaalia. (Romano Missio ry.)

Romanikulttuurin kasvatustyyli eroaa valtaväestöstä. Suurimpia eroavaisuuksia ovat romanikulttuurin käsitys vapaudesta, sosiaalisten taitojen hallinta ja tiivis yhteisöön kuuluminen. Tämä käsitys vapaudesta luo ristiriitoja päiväkodin päivärutiinien kanssa. Nämä rutiinit on hyvä oppia päiväkodissa, sillä koulumaailmassa ne ovat vielä tarkemmin ajallisesti määritetyt. Romanit kasvattavat lapsensa kunnioittamaan vanhempia ihmisiä ja suosimaan kaunista käytöstä. Nämä ovat romanivanhempien keskeisiä kasvatustavoitteita. Päiväkodin yhteistyö lapsen vanhempien ja perheen kanssa on tärkeää molemmin puolisen luottamuksen saavuttamiseksi. (Romano Missio ry.)

2.3.2 Romanilapsen kielen ja kulttuurin tukeminen

Kun romanilapsi aloittaa päivähoiton, se on suuri muutos lapselle. Hän ei ole enää kaiken huomion keskellä, vaan lapsiryhmä saattaa olla iso päiväkodissa. Suuri lapsiryhmä saattaa aiheuttaa romanilapselle turvattomuutta. Päivähoito aloitetaan usein innolla ja uusien asioiden oppiminen on suuri ilon aihe. Ympäristö saattaa kuitenkin aiheuttaa paineita tai liian suuria vaatimuksia romanilapselle. Jos paineita esiintyy, tulee se heti huomioida ja on edettävä lapsen kehitystason ja osaamisen mukaan. Vanhempia tulisi kuunnella myös. (Opetushallitus 2008: 32- 33.)

On hyvä, kun päivähoidon henkilökunta tiedostaa alueet, joilla romanilapsen hienomotorinen kehitys ei ole samalla tasolla kuin muilla ikätovereilla. Alueita ovat esimerkiksi hahmottaminen, keskittymiskyky, kielellinen kehitys sekä hienomotoriikka. Romanilasten hienomotorinen kehitys ei ole niin kehittynyt kuin valtaväestöön kuuluvilla lapsilla, sillä romanien perinteiseen kasvatustapaan ei ole kuulunut lasten kanssa askartelu, piirtäminen tai lukeminen. Lapset ovat huomioitu sukukeskeisessä yhteisössä huolenpidon ja hoivaamisen merkeissä. Tukitoimia järjestetään tarvittaessa, jotta nämä taidot harjaantuisivat. On tärkeää kehittää romanilapsen hienomotorisia taitoja. Päivähoitossa romanilapsi kehittyy nopeasti edellä mainituilla alueilla. Romanilapsen vahvuuksien tukeminen vahvistaa hänen itsetuntoaan. Tämä helpottaa uusien asioiden oppimista. Tärkeä tehtävä varhaiskasvatuksessa onkin vaimentaa lapsen kulttuurisokkia ja helpottaa myös koulun alkua. (Opetushallitus 2008: 32- 33.)

Romanilapsi oppii suomen kielen ensimmäisenä. Hoito-, kasvatusta- ja opetustyössä tulisi muistaa, että suomea puhuva lapsi ei välttämättä ymmärrä täysin kieltä, sillä ilmaisutavat ja käsitteistö on erilainen. Kielelliset vaikeudet saattavat johtua siitä, että lapselle ei ole luettu kotona. Myös romanikielen oppimista pitäisi tukea ja kehittää leikkien, laulujen ja satujen avulla. Tukemistoimintaan kasvattajat voivat pyytää apua paikkakunnan romaneilta. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa halutaan, että luodaan romanikulttuurin edustajien kanssa yhteistyöverkosto sekä henkilöstön romanikulttuurin parempaa tuntemusta. (Opetushallitus 2008: 34.)

3 KUMPPANUUS VARHAISKASVATUKSESSA

Tässä luvussa käsittelemme varhaiskasvattajien ja vanhempien välistä kumppanuutta varhaiskasvatuksessa. Esittelemme teoreettisen viitekehyksemme, Hilton Davisin kumppanusmallin.

3.1 Kasvatuskumppanuus

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan kasvatuskumppanuus on vanhempien ja henkilöstön tietoista sitoutumista yhdessä toimimiseen lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen prosessien tukemisessa. Kumppanuus edellyttää luottamusta, kunnioittamista ja tasavertaisuutta kasvattajien ja lasten vanhempien välillä. Kasvatuskumppanuus on lapsen tarpeista lähtevää ja kumppanuudessa yhdistyy vanhempien ja kasvattajien tiedot

sekä kokemukset. Osapuolet asennoituvat yhteiseen kasvatustehtävään. Yhtenä tavoitteena on tunnistaa varhaisessa vaiheessa lapsen jollakin kasvun, kehityksen tai oppimisen alueella mahdollinen tuen tarve ja luoda yhteinen toimintatapa vanhempien kanssa. Kumppanuussuhteessa tavoitellaan myös vanhempien keskinäistä yhteistyötä ja sen muotoja. Vanhemmilla täytyy olla mahdollisuus vaikuttaa yksikön ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelman (Vasun) sisältöön ja sen arviointiin. He voivat seurata ja arvioida Vasun tavoitteiden toteutumista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005: 31- 32.)

Stakesin mukaan kasvatuskumppanuus on perheiden ja päivähoiton välistä kasvatusyhteistyötä linjaava käsite, joka on kirjattu valtakunnallisiin Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin (Vasu). Kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan suhdetta, jossa varhaiskasvatushenkilöstö ja vanhemmat tietoisesti sitoutuvat lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseen. Kumppanuudessa vanhemmat ja työntekijät ovat tasavertaisia, mutta heidät nähdään erilaisina lapsen tuntijoita. Tällainen toimiva yhteistyösuhde läheisten aikuisten välillä kannattelee lapsen siirtymistä ja elämistä kodin ja päivähoiton kasvuympäristöissä. Tärkeimpinä kasvatuskumppanuuden rakennuspalikoina pidetään kuuntelemista, kunnioitusta, dialogisuutta ja luottamusta. Työntekijä kuuntelee vanhemman asiaa, ajatuksia ja puhetta ja uskaltaa ottaa vastaan erilaisia viestejä. Kunnioitus ilmenee työntekijän lasta, perhettä ja vanhempia arvostavina ajatuksina ja tekoina. Dialogisuudella puolestaan tarkoitetaan yhteisen ymmärryksen rakentamista ja luottamuksellisen keskusteluilmailmiin luomista vanhempien ja henkilöstön välille. (Stakes 2009.)

Kasvatuskumppanuksellinen suhde aloitetaan tutustumisella lapsen aloittaessa päivähoiton ja kumppanuus syvenee vanhempien ja henkilöstön päivittäisissä kohtaamisissa. Kumppanuutta ja vanhempien osallisuutta laajennetaan vanhempien ja henkilöstön lapsikohtaisissa vasu-keskusteluissa sekä keskinäistä vertaisuutta synnyttävissä vanhempainilloissa. (Stakes 2009.)

Hyvän kasvatuskumppanuuden toteutuminen vaatii työntekijän tietoisuuden siitä kasvatuksellisesta sukupolvisesta perinteestä, joka on lähtöisin hänen omasta kasvuhistoriansaan, kasvatuskäsityksistään, mielikuvistaan ja uskomuksistaan. Kasvatuskumppanuudessa työntekijä rakentaa tietoisesti siltaa erilaisten sukupolvisten kasvatuksellisten arvojen välille. Kasvatuksen kulttuuriset arvot ilmenevät vanhempien ja kasvattajien kasvatustietoisuutena. Vanhemmat ja kasvattajat keskustelevat ja rakentavat yhteistä ymmärrystä lapsen kasvatuksesta kasvatuspäämäärien, kasvatusarvojen, kasvatusten menet-

mien, kasvatuksellisen toiminnan, lapsikäsitteiden ja ihmiskäsityksen pohjalta. (Stakes 2009.)

3.2 Hilton Davisin kumppanuusmalli

Ihanteellinen suhde on kumppanuus, jossa molemmat osapuolet ovat samanarvoisia. On tärkeää yrittää pyrkiä kumppanuuteen, vaikka sitä ei ole välttämättä helppo saavuttaa omien ennakkokäsitysten ja vanhempien odotusten takia. Kunnolliseen yrittämiseen kuuluu, että on selvä käsitys tavoittelemasta suhteen laadusta. Tähän kuuluu myös keskustelua vanhempien kanssa yhteisten tavoitteiden luomiseksi ja vanhempien odotusten selvittämiseksi. Vanhemmille voisi kertoa, että ammattilaiset eivät ole kaikkietäviä. Onnistuneen suhteen piirteitä ovat läheinen yhteistyö, yhteiset tavoitteet, täydentävä asiantuntijuus, molemminpuolinen kunnioitus, neuvottelemineen, kommunikatio, rehellisyys sekä joustavuus. (Davis 2003: 42.)

Läheisessä yhteistyössä kumppanukset työskentelevät yhdessä, mikä on kumppanuuden ensimmäinen edellytys. Jotta saavutetaan onnistunut tulos, pitää sekä ammattilaisten että vanhempien sitoutua ja osallistua työhön parhaansa mukaan. Mitä läheisempää on yhteistyö, sen varmempi on saavuttaa hyvä lopputulos. (Davis 2003: 42.) Karilan mukaan kumppanuusajattelu edellyttää vanhempien ja henkilöstön yhteisymmärrystä kasvatuksen prosesseista ja tavoitteista. Se merkitsee myös tiedon avointa välittämistä, yhteisen asiantuntijuuden muodostamista sekä yhteistä päätöksentekoa. Karila näkee kasvatuksellisen yhteistyön vanhempien kanssa ensisijaisesti lapsen etuna. (Karila 2003.)

Kumppanuusmalli edellyttää, että kumppaneiden osatavoitteet ovat samat. Tehdessään yhteistyötä molemmilla osapuolilla pitää olla ainakin sanaton sopimus siitä, mitä yritetään saavuttaa. Suositellaan, että asiasta neuvotellaan selkeästi ilmaistu sopimus. (Davis 2003: 42.)

Täydentävässä asiantuntijuudessa vanhempien ja ammattilaisten asiantuntemus ja muut piirteet täydentävät toisiaan. Lopputuloksen optimoimiseksi ei voida toimia ilman toista. Ammattilaiset ja vanhemmat eroavat toisistaan rooleiltaan, arvoiltaan, persoonallisuudeltaan sekä koulutukseltaan. Ammattilainen tietää yleensä enemmän esimerkiksi lapsen ikätasoisesta kehityksestä. Vanhemmilla ei heti ole tällaista täydellistä asiantuntemusta, mutta he voivat saavuttaa tai jopa ylittää sen. Vanhemmat ovat kuitenkin lapsen parhaita asiantuntijoita, sillä he tuntevat lapsensa parhaiten. He tietävät paremmin, mi-

ten lasta lohdutetaan, mitä hän kestää, mitä lapsi haluaisi ja kuinka kommunikoida lapsen kanssa. Vanhemmat myös tuntevat itsensä hyvin, he tuntevat omat arvonsa, tietonsa ja taitonsa sekä heikkoutensa ja vahvuutensa. Itse asiassa he ovat ainoat ihmiset, jotka päättävät, mitä haluavat lapselleen. (Davis 2003: 43.)

Kumppanuussuhteen onnistumiseksi edellytetään molemmilta osapuolilta molemminpuolista kunnioitusta. Kunnioittamista on täydentävän asiantuntemuksen hyväksyminen. Kumppanit siis hyväksyvät toistensa samanarvoisen merkityksen. Tärkeätä on ansaita kunnioitus, sillä yleensä ammattilaiset herättävät kunnioitusta pelkällä tittelillään. Vanhemmille tulisi osoittaa kunnioitusta hyväksymällä heidän vahvuutensa, tavoitteensa, tunteensa sekä heidän roolinsa lopullisina päätöksentekijöinä, myös silloin kun he ovat eri mieltä tai tuntuvat hankalilta. (Davis 2003: 43.) Kunnioitus on myös vanhempien keskinäistä tasavertaisuutta. Karilan mukaan kaikilla vanhemmilla täytyisi olla tasavertainen mahdollisuus toimijuuteen. Kunnioittamisella tarkoitetaan myös erilaisuuden kunnioittamista ja itsestä poikkeavan kunnioittamista. (Karila 2003.)

Kumppanuussuhteessa on tärkeää myös neuvottelemine. Molemmat osapuolet eivät ole aina samaa mieltä eikä jompikumpi osapuoli ole aina oikeassa. Erimielisyyksiä syntyy ja ne pitää ratkaista. Kun ammattilaisen ratkaisua pidetään ehdotuksena, jota vanhemmat sitten harkitsevat, kumppanuussuhde voi tulla avoimemmaksi ja jopa tehokkaammaksi. Ammattilaisten suhtautuessa vanhempiin varovaisesti saavat vanhemmat tuntea itsensä arvostetuiksi, mikä lisää heidän arvostustaan ammattilaisia kohtaan. Tällöin vähenee avoimen tai peitellyn erimielisyyden todennäköisyys. (Davis 2003: 43-44.)

Kumppanuuden onnistumiseksi tämä suhde vaatii kommunikaatiotaitoja. Kaksi suuntaisen viestintä kuuluu kommunikaatioon. Viestinnän sisällön kaikki ymmärtävät. Kommunikaatioon kuuluu kuuntelemista, viestin mahdollisimman tarkkaa tulkitsemista sekä asianmukaista vastaamista. (Davis 2003: 44.)

Kumppanuuteen kuuluu myös olennaisesti rehellisyys. Tämä tarve kannattaa sanoa myös julki. Molempien osapuolten ajatukset, tunteet ja tiedot jaetaan avoimesti ja tarkasti, myös silloin kun tieto ei ole myönteistä. Kumppanuuden täytyy olla myös joustavaa, jotta se sopeutuu vanhempien kanssa neuvoteltaviin kysymyksiin. (Davis 2003:44.)

Kumppanuusmallin käyttäminen vie oikeaan suuntaan, mutta ei takaa taitoa vanhempien auttamiseen. Vanhempien tullessa kuulluiksi ja saadessaan mahdollisuuden puhumiseen tehostuu kommunikaatio tässä kumppanuussuhteessa. (Davis 2003: 44.)

4 LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS

Tässä luvussa käsittelemme opinnäytetyömme luotettavuutta ja eettisyyttä. Etenkin opinnäytetyömme työelämän hyödynnettävyyden ja mahdollisten jatkotutkimuksien vuoksi on luottavuuden huomioiminen opinnäytetyön kaikissa vaiheissa olennaista. Opinnäytetyömme aiheen kannalta myös eettiset seikat ovat mielestämme erityisen tärkeitä, koska romanit ovat Suomen vanhin etninen vähemmistö (Opetushallitus 2008: 10).

Vilkan (2005) mukaan laadullinen tutkimus on luotettava, kun tutkimuksen tutkimuskohde sekä tulkittu materiaali sopivat yhteen. Opinnäytetyössämme tutkimuskohteena ovat varhaiskasvattajat ja tulkittuna materiaalina ovat haastatteluista litteroidut tekstit. Vilka (2005) lisää, että teorian muodostukseen ei vaikuta satunnaiset tai epäolennaiset tekijät. Opinnäytteen tuloksia ja johtopäätöksiä tehdessä pyrimme oottamaan huomioon tutkimuskysymyksemme kannalta olennaiset asiat. Luotettavuus tutkimusprosessissa tarkoittaa myös sitä, että tutkijan käsitteellistäminen ja tutkijan tekemät tulkinnat pitäisivät vastata tutkittavan käsityksiä. Opinnäytetyössämme käytämme sellaisia kielellisiä ilmauksia, jotka ovat jokaisen lukijan ymmärrettävissä. (Vilka 2005: 158.)

Vilkan (2005) mukaan laadullisessa tutkimuksessa luotettavuuden kriteeri on tutkija itse ja hänen rehellisyytensä, sillä arvioinnin kohteena on tutkijan itse tekemät valinnat, teot ja ratkaisut. Tällöin tutkijan pitää arvioida tutkimuksen luotettavuutta jokaisen valinnan kohdalla. Luotettavuuden arviointia tehdään siis koko ajan teorian, analyysitavan, tutkimusaineiston ryhmittelyn, tutkimisen, tulkinnan sekä johtopäätösten kohdalla. Tutkijan pitää pystyä tutkimustekstissään kuvaamaan sekä perustelemaan, mistä valintojen joukosta valinta tehdään, mitä nämä ratkaisut olivat sekä miten on lopullisiin ratkaisuihin päädytty. Tutkijan pitää arvioida myös ratkaisujensa toimivuutta sekä tarkoituksenmukaisuutta asettamiensa tavoitteidensa kannalta. (Vilka 2005: 158- 159.) Eskolan ja Suorannan (2008) mukaan kvalitatiivisessa tutkimuksessa pääasiallisina luotettavuuden kriteeri on tutkija itse. Tästä syystä luotettavuuden arviointi koskee koko tutkimusprosessia. Luotettavuuden kriteerinä uskottavuus on sitä, että tutkijan on tarkistettava vas-

taako hänen käsitteellistyksensä ja tulkinnat tutkittavien käsityksiä. Reliabiliteetti kuuluu realistisen luotettavuusnäkemyksen sanastoon. Aineiston tulkinta on reliaabeli, kun siinä ei ole ristiriitaisuuksia. (Eskola, Suoranta 2008: 210- 211, 213.)

Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2009) mukaan luotettavuutta lisää tutkijan tarkka selostaminen tutkimuksen toteuttamisesta. Tarkkuus kuuluu kaikkiin tutkimuksen vaiheisiin. Olisi hyvä kertoa aineiston tuottamisen olosuhteet totuudenmukaisesti. Esimerkiksi haastattelututkimuksessa täytyy kertoa olosuhteista ja paikoista, joissa aineistoja on kerätty. Tutkijan on hyvä kertoa haastatteluihin käytetystä ajasta, mahdollisista häiriötekijöistä, virhetulkinnoista sekä omaa itsearviointia tilanteista. Keskeistä laadullisen tutkimuksen analyysissä on luokittelujen tekeminen. Tutkijan täytyisi kertoa, miten hän on luokitellut aineistonsa. (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 2009: 232- 233.)

Valitsimme nämä tietyt neljä päiväkotia opinnäytetyöhömme, sillä näissä oli juuri sillä hetkellä romanilapsia tai oli lähiaikoina ollut. Suurin osa näistä paikoista oli myös monikulttuurisia päiväkoteja, joissa oli myös muitakin kulttuureja edustavia lapsia. Soitimme hyvin moneen päiväkotiin ja kyselimme löytyisikö kokemusta romanilapsista tai onko näitä lapsia juuri tällä hetkellä hoidossa kyseisissä päiväkodeissa. Mielestämme saimme luotettavaa tietoa haastateltavilta, sillä näillä kasvattajilla oli kokemusta romanikulttuurista. Opinnäytetyössämme olisi ollut muuten epäluotettavaa tietoa, jos emme olisi ensin selvittäneet, onko näillä haastateltavilla kokemusta romanikulttuurista. Opinnäytetyömme luotettavuutta lisää mielestämme se, että kaikki haastateltavat osallistuivat opinnäytetyöhömme vapaaehtoisesti.

Luotettavuus teoreettisen toistettavuuden periaatteen näkökulmasta katsottuna tarkoittaa sitä, että lukijan on päästävä samaan tulokseen kuin tutkimuksen tekijän tutkimustekstissä. Tutkimusprosessissa on siis tärkeää kuvata tarkasti käytettyjä periaatteita sekä tutkimuksen kulkua. Päättelyä ja tulkintaa pitäisi havainnollistaa aineistokatkelmilla tutkimustekstissä. (Vilka 2005: 160). Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2009) ovat myös samaa mieltä, sillä tulosten tulkinta vaiheessa on myös kerrottava lukijalle, millä perusteella tulkintoja esitetään sekä mihin päätelmät perustuvat. Lukijalle olisi mielenkiintoista nähdä otteita suoraan haastattelutilanteista tässä vaiheessa tutkimustekstiä. (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 2009: 233.)

Yritimme mahdollisimman tarkasti kuvata opinnäytetyössämme prosessimme kulkua. Pyrimme havainnollistamaan ja selkeyttämään tekemiämme päätelmiä ja tulkintoja ai-

neistokatkelmilla. Näitä katkelmia otimme sanatarkasti puhtaaksikirjoitetuista haastatteluvastauksista eli toisin sanoen litteroinneista.

Tuomen ja Sarajärven (2002) mukaan täytyisi huomioida puolueettomuusnäkökulma arvioitaessa luotettavuutta. Tarkastelussa voidaan pohtia tutkijan roolin merkitystä sukupuolen, iän, arvojen, asenteiden ja uskomusten merkitystä tutkimuksessa tehtyyn tulokintaan. Tutkimuksen täytyisi olla arvovapaata, mutta tutkijan arvot kuitenkin vaikuttavat tutkimuksessa tehtyihin valintoihin. Arvovapaa tutkimus tarkoittaa sitä, että tutkija paljastaa tutkimukseen vaikuttavat arvonsa. Tutkija tekee kaikki asiat läpinäkyviksi, mikä liittyy tutkimuksen tekemisen etiikkaan. (Tuomi, Sarajärvi 2002: 133.)

Etiikka tarkoittaa pohdittua näkemystä oikeasta ja väärästä. Eettinen herkkyyys tarkoittaa sitä, että on taitoa tunnistaa eettinen jännite tai ongelma arkielämän monimutkaisissa tilanteissa. Tähän liittyy taito tunnistaa tilanteessa mukana olevien ihmisten erityispiirteitä, oikeuksia, velvollisuuksia sekä tarpeita. Eettiseen herkkyyteen sisältyy pohdintaa siitä, miten oma toiminta vaikuttaa toisen ihmisen hyvinvointiin. Tilanteissa syntyvien omien tunteiden, asenteiden ja ennakkoluulojen tunnistaminen ja pohtiminen kuuluvat myös eettiseen herkkyyteen. (Juujärvi – Myyry – Pessa 2007: 13-21.) Mielestämme eettinen herkkyyys on tärkeä piirre varhaiskasvattajassa etenkin silloin kun työskentelee niin romanikulttuurin kuin muidenkin kulttuurien edustajien kanssa.

On mahdollista, että ihmisille syntyy stereotyyppioita, kun ollaan tekemisissä muita kulttuureja edustavien ihmisten kanssa. Ihmisillä on taipumus nähdä toiset ihmiset erilaisempana kuin oman kulttuurinsa jäsenet. Tämä johtuu siitä, että muita kulttuureja edustavia ihmisiä kohdataan tilanteissa, jossa he edustavat omaan sosiaaliseen ryhmäänsä. (Juujärvi – Myyry – Pessa 2007: 281.) Haastateltavat eivät tuoneet esille, että heillä on stereotyyppioita romanikulttuurista. Heillä kaikilla on jonkin verran kokemusta romanikulttuurista, joten he varmasti tietävät, että romanit ovat Suomen kansalaisia siinä missä muutkin suomalaiset. Eräs haastateltava kertoikin, että ne romaniperheet, joiden kanssa hän on työskennellyt, eivät ole niin tarkkoja omista kulttuurisista piirteistään.

Tutkimuksen eettisen hyväksyttävyyden, luotettavuuden sekä tulosten uskottavuuden edellytys on, että tutkimus on tehty hyvän tieteellisen käytännön tavoin. Tähän käytäntöön kuuluu esimerkiksi, että tutkijat ja asiantuntijat ovat rehellisiä, huolellisia, tarkkoja tulosten tallentamisessa sekä esittämisessä. Tutkijoiden täytyisi soveltaa tutkimuksen kriteerien mukaisia sekä eettisesti kestäviä tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimene-

telmiä. Tuloksia julkaistaessa tutkijoiden tulisi olla avoimia työssään. Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu myös, että tutkimus on suunniteltu, toteutettu ja raportoitu yksityiskohtaisesti. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2006.) Tallensimme haastattelut nauhurille, mihin haastateltavat suostuivat. Kun olimme litteroineet haastattelut, saimme sanatarkkoja vastauksia analysoitavaksemme. Esitämme tulokset niin kuin ne meille on kerrottu ja käytämme paljon esimerkkejä litteroidusta haastattelusta. Olemme avoimia tuloksia raportoitaessa, sillä kerromme sen tiedon, mikä meillä on. Toisin sanoen emme erota lauseita asiayhteyksistään ja tuomme esille haastateltavien omat näkemykset ja ajatukset.

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Tässä osiossa kerromme opinnäytetyömme työvaiheista ja toteutuksesta. Kuvailimme mitä teemme prosessin eri vaiheissa ja omia tuntemuksiamme, jota opinnäytetyömme työstäminen herätti.

5.1 Tutkimustehtävä

Opinnäytetyössämme selvitämme päiväkodin varhaiskasvattajien kokemuksia romaniperheen kohtaamisesta varhaiskasvatuksessa. Tavoitteenamme on tuottaa uutta tietoa, josta niin romanivanhemmat, varhaiskasvattajat kuin muutkin romaniväestön kanssa työskentelevät hyötyvät. Opinnäytetyömme tutkimuskysymyksinä ovat, minkälaiset tiedot varhaiskasvattajilla on romanikulttuurista, kuinka he käyttävät tietoaan arjessa sekä kuinka kasvatuskumppanuus toteutuu romanivanhempien kanssa. Uskomme, että päiväkodin lastenhoitajat ja -opettajat hyötyvät tästä opinnäytetyöstä ja pystyvät kehittämään toimintaansa ja huomaamaan mahdolliset kulttuurien väliset ristiriidat romanivanhempien kohtaamisessa. Toivomme, että opinnäytetyömme tuottaisi avoimen keskusteluilmapiiirin ja mahdollisesti rohkaisisi romaniväestöä käyttämään päiväkotipalveluja entistä enemmän.

5.2 Tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyömme tutkimusmenetelmänä on haastattelu. Haastattelussa halutaan esimerkiksi korostaa ihmistä subjektina, jolle annetaan mahdollisuus kertoa itseään koskevista asioista vapaasti. Ihminen nähdään merkityksellisenä ja aktiivisena. Haastattelu menetelmänä sopii myös silloin, kun kysymyksessä on vähän kartoitettu alue ja vastaus-

ten suuntaa ei voida etukäteen tietää. Sitä voidaan käyttää myös silloin, kun halutaan tutkia arkoja tai vaikeita aiheita. Haastattelun avulla pääsemme suoraan kielelliseen vuorovaikutukseen haastateltavien kanssa. Haastattelun avulla voidaan myös syventää saatavia tietoja ja jo mainituille vastauksille voidaan pyytää haastateltavalta perusteluja. (Hirsjärvi - Remes - Sajavaara 2009: 205.)

Eskolan ja Suorannan (2008) mukaan haastattelun tavoite on selvittää, mitä jollakulla on mielessä. Haastattelu on keskustelua, joka tapahtuu tutkijan aloitteesta ja johdattelee haastattelutilannetta. (Eskola, Suoranta 2008: 85.) Haastattelun luotettavuutta saattaa kuitenkin heikentää haastateltavan antamat sosiaalisesti suotavat vastaukset. Haastateltava saattaa antaa tietoa aiheista, joita tutkija ei edes kysy ja toisaalta haastateltava voi vaieta joistain aiheista. Tämänkaltaisissa asioissa ilmenee kulttuurisia eroja eri maiden välillä ja toisaalta myös yhden maan sisällä osakulttuureittain. Tutkijan haasteena on haastateltavan vastauksien tulkitseminen. Täytyy myös huomioida kulttuuriset merkitykset sekä merkitysmaailmat. (Hirsjärvi - Remes - Sajavaara 2003: 191- 194). Valitsemamme menetelmän avulla uskomme saavuttavamme luottamuksellisemman ja avoimemman suhteen haastateltaviin, kuin esimerkiksi kyselylomakkeen avulla.

Tässä opinnäytetyössä haastattelutyypinä on teemahaastattelu. Teemahaastattelu on strukturoidun eli lomakehaastattelun ja avoimen haastattelun välimuoto. Tyypillistä sille on ennalta määritetyt aihepiirit eli teema-alueet, mutta kysymysten tarkka muoto ja järjestys puuttuvat. Tällä tavalla saamme haastattelutilanteesta joustavamman ja antoisamman. Teemahaastattelu vastaa monia kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtia, joita ovat esimerkiksi todellisen elämän kuvaaminen ja kohteen kokonaisvaltainen tutkiminen sekä tosiasioiden paljastaminen. (Hirsjärvi- Remes- Sajavaara 2003: 152, 195). Kasvatus- ja yhteiskuntatieteellisissä tutkimuksissa käytetään paljon teemahaastattelua, sillä se vastaa hyvin monia kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtia (Hirsjärvi- Remes- Sajavaara 2009: 208). Valitsemamme teemat haastattelurungossa ovat romanikulttuurin tuntemus, lapsen kasvatus ja kehitys, sekä kasvatuskumppanuus. Haastattelumme lopussa on tilannekuvauksia, joissa kasvattaja kertoo miten hän toimisi kussakin tilanteessa.

Opinnäytetyön laajuus ja tutkimusaihe ovat rajatut, minkä vuoksi keskitymme tutki-
maan vain muutamaa päiväkotia. Työntekijöiden halukkuus osallistua tutkimukseemme vaikuttaa tietenkin siihen, kuinka monesta päiväkodista tarvitsemme haastateltavia. Sel-

vitämme ennen haastatteluita, missä päiväkodissa on romanilapsia sekä tarvetta opin-
näytetyöllemme. Otamme yhteyttä Romano Missioon haastateltavien löytämiseksi. Tar-
koituksenamme on haastatella kuutta (6) työntekijää. Opinnäytetyömme luotettavuuden
ja eettisyyden kannalta olennaisena pidämme, että haastateltavat osallistuvat vapaaehtoi-
sesti ja käytämme mahdollisuuksien mukaan suoria lainauksia heidän puheestaan. Mis-
sään opinnäytetyömme vaiheessa emme myöskään kerro ulkopuolisille haastateltavien
henkilöllisyyttä tai yhteistyössä olevia päiväkoteja.

5.3 Haastattelut

Haastattelimme kuutta (6) varhaiskasvattajaa. Kaksi heistä on lastentarhanopettajia,
kolme lastenhoitajia ja yksi sosiaalikasvattaja. Opinnäytetyömme on kvalitatiivinen
tutkimus, koska opinnäytetyössämme on pieni määrä haastateltavia ja analysoimme
heidän vastauksiaan mahdollisimman kattavasti. Aineiston tieteellisyyden kriteeri on
tässä harkinnan varaisessa otannassa laatu, ei määrä (Eskola, Suoranta 2008: 18). Haas-
tattelurunkomme (LIITE 1) teemat nousivat lähdemateriaalista. Pääosin teemat muotou-
tuivat romanikulttuuria käsittelevästä Opetushallituksen oppaasta ”Romanilapsen koh-
taaminen esi- ja perusopetuksessa”. Haastatteluiden edetessä huomasimme vastauksien
olevan samankaltaisia keskenään ja aineistomme kyllääntyikin nopeasti.

Otimme ensimmäisenä yhteyttä Romanomissioon haastateltavien löytämiseksi. He oh-
jeistivat meitä tekemään yhteistyötä opiskelutoveriimme, Petra Malliseen ja Minna
Nivalaiseen, koska he olivat olleet jo aiemmin yhteydessä Romano Missioon romani-
vanhempien löytämiseksi. Keskustellessamme Mallisen ja Nivalaisen kanssa tulimme
kuitenkin siihen tulokseen, että on parempi että haastateltavamme eivät ole yhteydessä
toisiinsa saman päiväkodin kautta. Luotettavuuden ja eettisyyden takaamiseksi, han-
kimme itse omat haastateltavamme. Emme myöskään missään vaiheessa paljastaneet
opiskelutovereillemme haastateltavia tai päiväkoteja, jossa teimme haastattelut.

Koska emme saaneet tietoa, missä päiväkodeissa romaniperheitä on asiakkaina, lähe-
timme satunnaisesti valitsemiimme päiväkoteihin sähköpostia. Kun reiluun viikkoon
emme olleet saaneet vastauksia, päätimme soittaa näihin päiväkoteihin. Emme saaneet
haastateltavia näistä päiväkodeista, joihin olimme lähettäneet sähköpostia. Näissä päi-
väkodeissa ei ollut romanilapsia hoidossa, eikä kokemusta romanikulttuurista. Päätim-
me seuraavaksi etsiä haastateltavia itä-helsingin päiväkodeista sillä olemme ymmärtä-
neet, että romaniperheitä saattaisi olla tällä alueella. Soittelimme muutaman päivän ai-

kana hyvin moneen itähelsinkiläiseen päiväkotiin kysyäksemme haastateltavia opinnäytetyöhömmä. Koimme tämän vaiheen erittäin hankalaksi. Syynä tähän oli romaniperheiden vähäinen päiväkotipalveluiden käyttö ja innokkaiden haastateltavien puute. Lopulta saimme kuitenkin yhteyden kuuteen varhaiskasvattajaan, jotka halusivat osallistua opinnäytetyöhömmä.

Sovimme kaikki haastattelut kesäkuun ensimmäiselle viikolle. Halusimme, että haastattelut ajoittuvat samalle viikolle, jotta haastattelutilanteet olisivat luontevia kehittyneen rutiinin ansiosta. Toteutimme haastattelut yksilöhaastatteluina. Yhteen haastatteluun tuli kuitenkin kaksi varhaiskasvattajaa, joten teimme haastattelun parihaastatteluna. Ensimmäisessä haastattelussa tunnelma oli hieman jännittynyt, mutta tämä jännittyneisyyden tunne lieventyi haastatteluiden edetessä. Varhaiskasvattajat vaikuttivat kiinnostuneilta aiheitamme kohtaan sekä ilmaisivat myös yleisen halunsa auttaa opiskelijoita. Lähes kaikki haastateltavamme vastasivat kattavasti kysymyksiimme. Vain yhden haastateltavan kohdalla aika oli hyvin rajallinen, koska suuren lapsimäärän vuoksi hänen työpanostaan tarvittiin erityisesti. Tämän vuoksi hänen vastauksensa olivat suppeampia, mutta toisaalta ytimekkäämpiä kuin muiden haastateltavien vastaukset. Keskimäärin haastattelut kestivät reilut puoli tuntia.

Haastatteluiden edetessä huomasimme saamiemme vastauksien olevan hyvin samankaltaisia, vaikka jokaisella varhaiskasvattajalla olikin oma näkemyksensä haastattelumme teemoista. Tämän ilmiön, kylläntymisen, vuoksi kuusi (6) haastateltavaa oli mielestämme riittävä määrä. Saimme vastaukset tutkimuskysymyksiimme, vaikka emme saaneetkaan täysin suoria vastauksia. Ajoittain haastateltavat innostuivat kertomaan hyvin paljon kysytystä asiasta ja myös sen ulkopuolelta, jolloin punainen lanka saattoi kadota ja alkuperäinen kysymys unohtua.

5.4 Analyysimenetelmä

Aineistomme analyysimenetelmänä käytämme teemoittelua, jolla tarkoitetaan aineiston pilkkomista ja luokittelua teemojen avulla (Kajaanin ammattikorkeakoulu 2009). Opinnäytetyön tekijät muodostavat teemoja eli keskeisiä aiheita joko aineistolähtöisesti tai teorialähtöisesti. Teorialähtöisellä teemojen muodostamisella tarkoitetaan jonkin viitekehyksen tai teorian kautta ohjautuvaa teemoittelua. Tässä opinnäytetyössä muodostamme teemat aineistolähtöisesti eli etsimme litteroidusta (=äänitallenteen puhtaaksikirjoittaminen tekstimuotoon) tekstistä yhdistäviä ja erottavia seikkoja. Analysointimene-

telmänä teemoittelu on luonteva etenemistapa teemahaastatteluaineistolle, sillä haastateltavien kanssa puhutut teemat löytyvät yleensä kaikista haastatteluista. Joskus haastattelusta nousevat teemat muistuttavat aineistonkeruussa käytettyä teemahaastattelurunkoa. Toisinaan aineistosta ilmenee uusia teemoja, eivätkä haastateltavien käsittelemät aiheet olekaan tutkijan ennaltamäärittelemiä. Haastattelu ei välttämättä noudata tutkijan tekemää järjestystä ja jäsenystä. Opinnäytetyömme haastatteluista ei noussut uusia merkittäviä teemoja, vaan ne ovat yhdenmukaiset teemahaastattelurunkomme teemojen kanssa. (Saaranen-Kauppinen, Puusniekka 2006.)

Eskolan ja Suorannan (2008) mukaan aineistosta voi nostaa esille teemoja, jotka valaisevat tutkimusongelmaa. Tämän jälkeen on mahdollista vertailla tiettyjen teemojen esiintymistä ja ilmenemistä aineistossa. Ensin on löydettävä tekstimassasta teemoja ja sitten erotella olennaiset aiheet tutkimusongelman kannalta. Teemoittelu on onnistunut, kun teoria ja empiria ovat vuorovaikutuksessa. Tutkimustekstissä tämä näkyy näiden lomittumisena toisiinsa. (Eskola, Suoranta 2008: 174- 175.)

Teemojen muodostamisessa apuna voi käytyä koodausta eli esimerkiksi numeroilla tai kirjaimilla aineistoon tehtyjä jäseniteleviä merkintöjä ja luokitteluja. Koodaaminen helpottaa aineiston käsittelyä ja analyysiä. (Eskola, Suoranta 2008: 154.) Annamme jokaiselle teemalle oman kirjaimen ja sijoitamme ne tekstin kohtiin, joissa haastateltavat puhuvat kyseisestä teemasta. Nämä kirjaimet ovat R (romanikulttuuri), K (kasvatuskumppanuus) ja A (tiedon käyttö arjessa). Lisäksi merkitsemme kirjaimen P (pohdinta) sellaisiin kohtiin, joista meille herää ajatuksia. Tämän alustavan luokittelun jälkeen kokoamme kunkin teeman omalle paperille, jotta selkeytämme aineistoamme. Edellä mainittujen teemojen lisäksi kokoamme myös yleistiedot varhaiskasvattajista yhteen paperiin. Tällaista menettelyä kutsutaan teemakortistoksi. Teemakortiston kokoaminen tehdään etsimällä aineistosta tiettyä teemaa kuvaavia näkemyksiä ja sijoittamalla ne kunkin teeman alle teemakortistoon. Tästä syntyy mahdollisia sisällöllisiä näkemyseroja. (Kajaanin ammattikorkeakoulu 2009.)

6 TUTKIMUSTULOKSET

Seuraavissa kappaleissa esittelemme opinnäytetyömme tutkimustuloksia teemahaastattelurunkomme mukaisessa järjestyksessä. Käytämme haastateltavista nimiä Maija, Sanna, Minttu, Ella, Riitta ja Anni yksilöimään heidät ja näin suojaamme myös heidän yksi-

tyisyyttään. Tutkimustuloksiemme luotettavuutta lisää otteet haastatteluista. Näin teksti on myös luettavampaa ja elävämpää.

6.1 Yleistietoa haastateltavista

Maija on ollut alalla 22 vuotta. Sinä aikana hänellä on ollut vain pari romaniperhettä asiakkaina. Olemme pyytäneet haastateltavia antamaan itselleen arvosanan 0-5 välillä kuvaamaan romanikulttuurin tuntemustaan. Asteikolla nolla (0) on huono ja viisi (5) erinomainen. Arvosanaksi romanikulttuurin tuntemuksesta Maija ei anna itselleen numeroa kaksi (2) parempaa. Maija ei kerro haastattelussa perusteita arvosanalleen. Maija haluaa lisätä tietämystään romanikulttuurista. Uutta tietoa hän hankkii vuorovaikutuksessa romanivanhempien kanssa. Maija huomauttaa, että perheet ovat kuitenkin yksilöllisiä.

No kyllä siitä varmaan kirjallisuutta olis olemassa ja tietysti kyselemällä, keskustelemalla vanhempien kanssa, mutta siinäkin tietysti on niin hurjan suuri kirjo että, kovin erilaisia perheitä. (Maija)

Sanna on työskennellyt varhaiskasvattajana yhteensä noin kaksi ja puoli vuotta. Uransa alussa hän on työskentellyt puolitoista vuotta sisarusperheessä, jossa on ollut romaniperhe. Tällä hetkellä hän ei ole ammatillisesti tekemisissä romanien kanssa, mutta hänen asuinalossaan on naapurina romaniperhe. Sanna antaa arvosanakseen romanikulttuurin tuntemuksesta pienen harkinnan jälkeen numeron neljä (4).

Oisko (tauko) ehkä kolmen ja neljän välillä. Kolmonen tai nelonen. Ehkä se on neljä, ei kolme, neljä. (Sanna)

Sanna uskoo romanikulttuurin tuntemuksensa olevan hyvä. Hän haluaa lisätä romanikulttuurin tuntemustaan perustiedon ja historian tietämyksen osalta sekä syventää ymmärrystään romanien asenteiden, ajatuksien ja toimintamallien alueella.

No joo kyllä tota noin.. Ehkä semmonen perustieto, mut ehkä enemmän just sitä historiaa, ehkä vähän, koska tota noin niinku sillainhan me ymmärretään niinkun kulttuuria paremmin kun me tunnetaan ja miten tavat ja tietyt asiat teille tulee ku tiedetään sitä historiaa. Että kyllä mulla aika hyvä käsitys on sit niinkun tämän tämän aiheesta, mutta niinkun ehkä sitä syventää vielä että oppis ymmärtämään tiettyjä ehkä heidän asenteitaan tai ajatuksiaan tai sitä toimintamalleja mitä heil on. (Sanna)

Minttu on ollut alalla 20 vuotta. Hän kertoo työskennelleensä uransa alussa kolme (3) vuotta romaniperheen kanssa ja tällä hetkellä on mennyt kaksi (2) vuotta toisen romaniperheen kanssa työskennellessä. Minttu arvioi romanikulttuurin tuntemuksensa olevan numeron kaksi (2) arvoista. Minttu perustelee tyydyttävää arvosanaa sillä, että ei tunne henkilökohtaisesti yhtään romania. Minttu kertoo kyselevänsä romaniäidiltä perheen tavoista, mutta kokee romanikulttuurin tuntemuksensa silti heikoksi.

Mitä mä sanoisin (kuiskaus).. Ei se varmaan se on siinä (tauko) kakkosessa ehkä. Kaks kolme siis silleen, että et toki olen niinku just et kyselen kysyn sitten äidiltä ja ja ja miten teil on tapana ja tällä tavalla, mut et en silleen en. Ja yksityiselämässä en tunne ketään romaneja, että oisin ollu heidän kanssaan silleen et näkisin heidän arkeaan, niin kyl kakkosessa mä voisinkin veikata, et se menee. Kakkonen varmaan. (Minttu)

Minttu kertoo kirjallisuuden ja luennot tavoiksi lisätä tuntemusta romanikulttuurista. Hän kertoo, että mielenkiintoa tuntemuksen lisäämiseen löytyy. Etenkin tieto romanikulttuurin ja valtaväestön kulttuurin eroista kiinnostaa. Työn resurssit ovat kuitenkin estäneet osallistumisen eräälle yleisöluennolle.

Noh, varmaan kirjallisuutta löytyy ja sit toki oli niinku ku tässäkin tuli nyt viime vuoden aikana, niin olis ollu tämmönen infotilaisuus, jossa tämä romaninainen mikäs tämä nyt Unelma Molström piti jotain tämmöstä yleisöluentoa. Niin niin toki mielenkiinto et hei et vois olla niinku antosaa mennä kuuntelemaan, mutta et se nyt sitte et resurssit ei työssä antanu myöten lähtee. Niin niin tota niin, mutta et silleen toki mielenkiinto et siinä niinku oppis tuntemaan vielä enemmän, että et niinku tavallaan ymmärtämään et mitä ikäänku erilaista siinä kulttuurissa on. Ja ja niinku tietysti hyvät ja huonot puolet, mut et siinä missä kenen tahansa, mutta että et se erilaisuus miten se poikkeaa suomalaisten kulttuurista. Niin niin toki mielenkiintoo kyllä, mutta että sit. (Minttu)

Ella on ollut päiväkodissa töissä kolme (3) vuotta. Hänellä on kokemusta romaniperheistä paljon, sillä koko uransa aikana hän on ollut tekemisissä romaniperheiden kanssa. Ellan mielestä hänen romanikulttuurin tuntemuksensa on arvosanan kolme ja puoli (3,5) tasolla. Ella perustelee arvosanavalintaansa sillä, että hän tuntee romanikulttuuria vain osittain ja osaamisessa on kehittämistä.

Varmaan ehkä 3,5, oisin voinut perehtyä siihen paremmin, mutta jonkun verran oon ottanu selvää niistä ja niiden asioista ja niiden perheen kautta on oppinu tosi paljo. (Ella)

Ella haluaa lisätä romanikulttuurin tuntemustaan. Tavoiksi tiedon saamiseen hän mainitsee kirjallisuuden ja keskustelut romanivanhempien kanssa.

Siis joo ois mielenkiintoista perehtyy niitten kulttuuriin enemmän, ja miten, varmaan lukemalla just niitä kirjoja ja juttelemalla just niitten romanivanhempien kanssa, muutamat on tosi avoimia ja niitten kaa ollaan juteltu niitten kulttuurista et varmaa sitä kautta. (Ella)

Riitta ja Anni työskentelevät samassa päiväkodissa saman lapsiryhmän kanssa. Riitta on työskennellyt päiväkodissa jo noin 30 vuotta. Hän kertoo, että heidän päiväkotiansa on viime syksynä tullut romanilapsia ja aiemmin siellä on ollut kaksi kertaa romanilapsia. Tällä hetkellä hänen ryhmässään ei ole yhtään romanilasta. Annilla on kahdentoista (12) vuoden kokemus päiväkodissa työskentelystä. Arvosanaa romanikulttuurin tuntemuksesta kysyttäessä Riitta ja Anni arvioivat olevansa keskitasoa. He vertaavat romanikulttuurin tuntemustaan aikaisempaan tietoonsa ja tuntemukseensa romanikulttuuria käsittelevän teoksen lukemisen jälkeen.

No ennen tätä ainakin oisin antanu aika (naurua) matalan, mut nyt on tietysti tämmösen pienen opuksen lukeneena jo vähän enemmän tuntemusta. En mä osaa sanoo, et, emmä osaa sanoo ylipäänsäkään minkään, hekin on niin erilaisia, eihän se oo mitenkään sillä tavalla et kaikki on niin samantaisia. Varmaan ehkä siinä jossain keskiverrossa mennään. (Riitta)

Mä luulen et mul on hyvin samanlainen kokemus kun sulla, et mä muistan että koulutuksessa oli jonnin verran oisko tunti uhrattu romaniväestön niinku erityispiirteisiin ja sitte ennen ku meillä alotti nää lapset, jotka nyt alotti viime syksynä siis niin me saatiin tällanen paksu nivaska et kannattaa tutustua niihin, mut että sittenhän me nopeasti huomattiin et eihän tässä perheessä kauheesti päde justiin oikeestaan mikään näitä, et ihan mielenkiintosia, mut että et sit se eroaa kuitenkin tästä tietopakelistä, joka on nyt sitte luettu. (Anni)

Riitta ja Anni haluavat lisätä romanikulttuurin tuntemustaan tekemällä kotikäynnin romaniperheeseen. He perustelevat kotikäyntiä sillä, että silloin näkee perheen tavan toimia. Molemmat varhaiskasvattajat ovat kuitenkin sitä mieltä, että jokainen perhe on yksilöllinen ja tapoja ei voi yleistää kaikkia romaniperheitä koskeviksi.

Mut en mä muuten usko, koska mä uskon yhä vielä siihen että jokainen perhe toimii omalla tavallaan niin niin se mikä pätee yhteen niin ei välttämättä toiseen. (Riitta)

6.2 Romanikulttuurin tuntemus

Kaikki haastateltavat kertovat, että saavat tietoa romanikulttuurista työn kautta esimerkiksi perheiden kanssa keskustelemalla ja varmistelemalla heidän toimintatapojaan. Muutama haastateltavista mainitsee saavansa tietoa myös mediasta ja kirjallisuudesta. Maijan tietolähteenä on kasvatusta- ja aloituskeskustelut, joissa käydään läpi pääpiirteittäin, mitä romanikulttuurissa tehdään toisin kuin valtaväestön kulttuurissa. Ella kertoo etsivänsä tietoa myös internetistä, jos tarvitsee pikaisesti tietoa liittyen romanikulttuuriin. Ainakin muutamasta päiväkodista löytyy koulutusmateriaalia esimerkiksi Romani-lapsi kotona, päivähoitossa ja koulussa –opas. Kysyttäessä, onko heidän koulutukseensa sisällynyt tietoa romanikulttuurista, vain Ella sanoo olleensa kurssilla, jossa kerrottiin romanikulttuurista.

Maija kertoo työskennelleensä yli kahdenkymmenen vuoden ajan eri kulttuuristaustaisten perheiden kanssa. Kulttuurista aiheutuvia haasteita on paljon. Maija mainitsee yhdeksi haasteeksi suomen kielen säilyttämisen monikielisessä lapsiryhmässä.

Meillä rupee sit aina välillä olemaan tämä et jos päiväkotiryhmän olis tarkoitus opettaa kunnollista suomen kieltä ni meillä se on vähän jo kiikun kaakun (Maija)

Maija ei ole tutustunut syvällisesti romanilapsen kulttuuriin, elämäntapoihin ja historiaan. Maija varmistaa vanhemmilta, jos romanilapsi on kertonut jotain heidän kulttuuriin liittyvää. Maija kertoo, että romanikulttuurin tuntemus ei näy arjessa mitenkään. Hän lisää kuitenkin kunnioittavansa romanikulttuurin tapoja ja yrittävänsä löytää keinoja mahdollisimman sujuvan arjen luomiseen. Toisaalta Maijan mielestä romanikulttuuri ei vaadi erityisjärjestelyitä päiväkodin arjessa.

Kyllä me yritetään heidän tapojansa kunnioittaa, yritetään päästä yksimielisyyteen et mikä on päiväkodissa mahdollista ja mikä ei, keskustella asioista, mut emmä nyt näe et heillä olis mitään sellaista erityistä et miks jotain erityisjärjestelyjä pitäis olla sitten (Maija)

Sanna mainitsee, että hänellä on positiivisia kokemuksia eri kulttuureista. Hänen mielestään on tärkeää olla avoin eri kulttuureita kohtaan ja keskustella kulttuurien edustajien kanssa. Lisäksi hän mainitsee oman halunsa oppia toisesta kulttuurista. Sanna kohtaa kulttuurien väliset haasteet suorasti sekä puhuu niistä avoimesti eri kulttuuritaustaisten ihmisten kanssa. Erilaiset toiveet ja perustelut ovat tärkeitä. Parempia ideoita yritetään saada ja tällä tavalla kehitetään toimintaa. Sanna on tutustunut romanilapsen kulttuuriin keskustelemalla tämän vanhempien kanssa sekä kirjallisuuden avulla. Sanna kertoo, että

hänen romanikulttuurin tuntemuksensa ei näy arjessa, sillä hän kohtelee kaikkia lapsia samalla tavalla. Sanna kertoo, että yhteinen tekeminen on lopulta yhteiseksi hyväksi.

Aina ku avoimesti puhutaan jotain niin ihmiset ihmisenä niin sillai sitä saa kunnioitusta ja sillai ihmiset arvostaa ja on valmiita tekeen yhdessä ku ne tajuaa ettei kukaan halua pahaa että kaikki haluaa tässä yhteiseks hyväks toimia (Sanna)

Mintulla on paljon kokemuksia erilaisista kulttuureista. Hän mainitsee, että eri kulttuuri-taustaisten perheiden määrä päiväkodeissa on lisääntynyt. Eri kulttuurien välisistä haasteista hän ei mainitse mitään. Minttu on tutustunut romanilapsen kulttuuriin kirjallisuuden avulla sekä keskustelemalla romaniäitien ja lapsien kanssa. Romanikulttuurin tuntemus näkyy Mintulla arjessa esimerkiksi kulttuuristen tapojen kunnioittamisella.

Esimerkiks se että hänellä on aina omat lakanat. Hän ei käytä päiväkodin lakanoita koskaan hänellä on kotoa omat ja ja äiti huolehtii kuinka usein hän ne vie sitten kotiin pesuun ja esimerkiks ruokailussa niin semmonen asia, että ikinä ei jos haarukka tai veitsi putoaa lattialle sitä missään nimessä ei lapselle nosteta takaisin, vaan aina puhdas uusi, ja toki hänellä on tietysti oma pyyhe myös, että et ja jos hänellä on totaa hänellä on aina omat varavaatteet niin että jos jotakin uupuu niin hän ei koskaan laita päiväkodin varavaatteita päälle. Ei ei pikkuhousuista ulko-kuravaatteisiinkaan ei mitään lainata päoväkodista, vaan äiti huolehtii että hänellä on tarvittavat vara-vaatteet (Minttu)

Ellalla on nimenomaan romanikulttuurista kokemuksia. Hän kokee haasteeksi sen, että romanivanhemmat ovat vaativia, koska he haluavat varhaiskasvattajilta enemmän ja parempaa palvelua. Hygienia-asiat ovat myös haaste Ellan mielestä. Romanikulttuurin tuntemus näkyy Ellan arjessa. Hän tietää, että hygienisyys on erittäin tärkeä asia romanikulttuurissa ja mainitsee, että romanilapsilla on omat lakanat nukkumahuoneessa. Ella sanoo, että hän tuntee lapset ja heidän tapansa toimia ja pitää niistä tiukasti kiinni. Ella on tutustunut romanilapsen kulttuuriin kirjallisuuden avulla, vanhempien kanssa keskustelemalla, työn kautta sekä etsimällä tietoa Internetistä.

Pääsääntösesi me toimitaan et kohdellaan mitä tahansa lasta mut sitte vaa otetaan huomioon, esimerkiksi yks poika ei saa ottaa unihuonesee-kaan sukkia pois että ei paljain jaloin kävele meidän likaisilla lattioilla ja varmaan ihan se et tuntee ne lapset ja sen tavat ja pitää niistä kiinni (Ella)

Riitta ja Anni kertovat romanilasten ja vanhempien puhuvan avoimesti ja suoraan asi-oistaan. Varhaiskasvattajien mielestä romanit puhuvat suoraviivaisesti miettimättä sa-navalintojaan.

Riitta kokee haasteeksi aloituskeskustelun perheen kanssa, koska vanhemmat ovat luku- taidottomia. Aloituskeskustelussa vanhemmat tekivät muuta, esimerkiksi puhelin soi jatkuvasti, mikä hankaloitti keskustelua. Riitta ja Anni mainitsevat vasu-keskustelut ja muut keskustelut, joissa vanhemmat puhuvat elämänkaarestaan ja elämäntavoistaan.

Riitta ja Anni kertovat, että heidän tuntemansa romaniperhe on integroitunut valtaväes- tön kultuuriin niin hyvin, ettei romanikulttuuri näy arjessa.

Äiti saattaa tulla verkkarit jalassa, tukka hieman pystyssä tänne. (Anni)

6.3 Lapsen kasvu ja kehitys

Kysyessämme yleisesti ovatko he huomanneet lapsilla eroavaisuuksia taidoissa, kaikki haastateltavat vastaavat etteivät ole huomanneet eroavaisuuksia. Tarkentavissa kysy- myksissä haastateltavilla tulee kuitenkin mieleen, että joitakin pieniä eroavaisuuksia on. Minttu kertoo, että romanilasten sanavarasto on hieman erilainen ja suomenkielinen sana voi romanikielessä tarkoittaa jotain muuta.

Ja joo siihen kielenkehitykseen sen verran että et siitäkään oli äidin kanssa keskustelua, et hän kerto just että tää sanavarasto voi olla just se että se ei välttämättä oo niinku ehkä sanoin väärin et köyhempi vaan se et se on eri- lainen. He käyttävät eri sanoista eri nimikkeitä, niin niin esimerkiksi suo- menkielen haarukka ja veitsi, niin haarukka on romanikulttuurissa, heille tarkoittaa haarukka ihan muuta, he käyttävät sanaa kahveli – haarukasta - ja sehän voi hämmentää lasta, siis se että et hän kuulee samaa sanaa - niin niin tota käytettävän, mutta ihan eri merkityksessä. -- et itseasiassa sana haarukka on vähän, mitäs mä nyt sanoisin, he käyttävät sanaa ha- arukka naisen haaravälistä -- ja näitä en olisi tiennyt jos ei äiti itse näitä kaikkia olis kertonut, et et se oli tosiaan mulle ihan yllätys - (Minttu)

Hienomotoristen taitojen eroavaisuuksia kysyttäessä haastateltavat kertovat niiden vaih- televan ja olevan yksilöllisiä lapsista riippuen. Muutama sanoo romanilasten pukeutu- mis- ja riisumistaitojen olevan hyvin alkeellisia valtaväestön lapsiin verrattuna. Melkein kaikki haastateltavat ovat sitä mieltä että, romanilapset ovat vilkkaita ja liikunnallisia. Ella puolestaan pohtii, että romanilasten hienomotorissa taidoissa on puutteita, joita sitten vahvistetaan päiväkodissa tekemällä ja harjoittamalla puuttellisia taitoja.

Harjoitellaan niitä ja leikataan ja liimataan ja ihan semmosia perusjuttu- ja, mutta sitte ykskin lapsi ei halunnut askarrella ni ei sille sitte voinu mi- tää - (Ella)

6.4 Kasvatuskumppanuus

Kaikki varhaiskasvattajat kertovat, etteivät he tervehdi romanivanhempia mitenkään eri-lailla muihin vanhempiin verrattuna. Varhaiskasvattajat tervehtivät tuttavallisesti niin valtaväestön kuin romanikulttuuriin kuuluvia vanhempia.

Täähän käydään vanhempien kans toki niinkun se että kunnioitetaan heidän tapaa toimia, mutta myös se että päiväkodissa kun puhutaan ryhmähoidosta ja siis sillä tavalla että ryhmän yhteiset säännöt ja muuta näin niin niin siinä niinkun se lapsen yksilöllisyys huomioidaan, mutta sitten on on niinkun se missä ei jokaisen lapsen omaa tahtoa voi huomioida vaan siinä niinkun aikuiset tekee ne rajat ja ja ja ikäänkun luo ne puitteet lapsille turvalliseksi ja ja toki niinkun kaikki mitä siihen kuuluu siis niin niin tota ja kyllä ovat hyväksyneet sen ihan semmosenaan että et laps sopeutuu siihen miten päiväkodissa toimitaan et et ei ole ollu koskaan mitään niinkun mitään poikkeavaa vaikka heillä ehkä sit kuitenkin kotona toimitaan - (Minttu)

Kaikki haastateltavat ovat sitä mieltä, että romanivanhemmat osallistuvat heikosti esimerkiksi vanhempainiltoihin. Varhaiskasvattajat kuitenkin mainitsevat sen, että romanivanhemmat ovat kiinnostuneita lapsiensa päivän kulusta yksityiskohtaisesti, vaikka varsinainen osallistuminen päiväkodin yhteisiin tapahtumiin on vähäisempää muihin vanhempiin verrattuna. Seuraavassa lainauksessa Ella kertoo oman kokemuksensa romanivanhempien osallistumisesta vanhempainiltoihin.

No siis meillä ei voi kyllä sanoo et oltais kauheen paljon saatu nauttii heidän seurastaan et ei oo vanhempainiltoihin tulleet, siinä mielessä kauheen hassuu ku he on muuten niin kauheen kiinnostuneita kaikesta mitä ollaan tehty - (Ella)

Melkein kaikki haastateltavat kertovat vuorovaikutussuhteen vaihtelevan vanhemmista riipuen ei kulttuurista. Ella kuitenkin pohtii, että vuorovaikutussuhde on läheisempää ja parempaa romaivanhempien kanssa, koska romanivanhemmat kyselevät aktiivisemmin lapsen päivästä. Seuraavassa lainauksessa haastateltavan vastaus omin sanoin:

Vuorovaikutus on jotenkin läheisempää näiden kanssa ku niiden kanssa tulee juteltua enemmän ja voi olla sitte sekin ku nää on ollu hirveen mukavia että et jos on jotain eroo ni on paremmat mun mielestä - (Ella)

Myös Minttu on samaa mieltä vuorovaikutuksestaan romanivanhempien kanssa. Hän korostaa oman toiminnan merkitystä. Etenkin aitoudella ja mielenkiinnon osoittamisella romanivanhempia kohtaan on merkitystä vuorovaikutussuhteessa.

*Suora avoin öö rehellinen siis juuri sillä että et tota lapsi vaistoaa aikuise-
sta sen aitouden ja yhtälailla toki vanhemmat siis ylipäättänsä se että
koen vahvasti että et tämä äiti on kovin kiintynyt minuun se että koska mä
itse osotan sitä mielenkiintoa. - (Minttu)*

6.5 Tilannekuvaukset

Ensimmäinen tilannekuvauksemme on: Romanilapsen äiti ja isoäiti tulevat hakemaan lapsen päiväkodista. Lapsen päivä on mennyt ihan mukavasti. Lapsi on syönyt ja nukkunut hyvin. Päiväunien aikana lapsi kasteli vuoteensa. Miten kerrot päivän tapahtumista lapsen äidille ja isoäidille?

Kaikki haastateltavat kertovat tapahtuneesta rehellisesti ja hienovaraisesti isovanhemman ja äidin läsnäollessa. Haastateltavat kertovat samalla tavalla tapahtuneesta niin romanivanhemmille kuin valtaväestöön kuuluvillekin vanhemmille. Minttu mainitsee, että kohdistaa asiata kertomisen äidille, sillä hänellä on ensisijainen vastuu lapsestaan. Ella puolestaan sanoo ottavansa huomioon, että paikalla ei olisi kauheasti muita ihmisiä kuulemassa kertoessaan tapahtuneesta.

Toisena kysymyksenämme on: Päiväkodissa on lukuhetki, jossa jokaisella lapsella on oma kirja. Miten autat romanilasta valitsemaan hänelle sopivan kirjan?

Maija ja Ella kertovat auttavansa romanilasta kirjan valitsemisessa samalla tavalla kuin muitakin lapsia. Etenkin Minttu painottaa lisäksi lapsilähtöistä lähestymistapaa, eli lapsi saa itse valita haluamansa kirjan. Sanna, Riitta ja Anni puolestaan painottavat kirjan valinnassa, mikä kyseistä lasta kiinnostaa eniten huolimatta kulttuuritaustasta. Sannan mukaan myös päiväkodissa vallitseva teema vaikuttaa kirjan valintaan.

Kolmas kysymyksemme on: Yksi päiväkodin lapsista on istunut romanilapsen sängylle. Romanilapsi suuttu tästä ja lapset alkavat riidellä asiasta. Miten toimit?

Maija, Riitta ja Anni sanovat, että selvittävät tilanteen kyseisten lasten kanssa keskustelemalla. Sanna keskustelee tapahtuneesta kyseisten lasten kanssa ja tarvittaessa myös koko ryhmän kanssa yhteisistä säännöistä. Minttu kokee, ettei tapahtuneella olisi mitään vaikutusta. Hän selvittää tilanteen paikan päällä lasten kanssa tarpeen mukaan. Ella kertoo tapahtuneesta lapsen vanhemmille, mutta ei pidä tapahtunutta kovin vakavana.

Emmä siitä hirveetä numeroo lähtis tekemään ja emmä sitä toista lasta syyttäis et on istunu jonkun sängyllä, ei ne osaa ajatella et toi on romani ja ton sängylle ei saa istuu (Ella)

Neljäs tilannekuvauksemme on: Romanilapsen äiti ja isoäiti tulevat hakemaan lasta kotiin. Olet kuullut, että lapsesta tulee isosisko. Miten toimit tässä tilanteessa?

Maija ottaa asian puheeksi ja onnittelee vanhempia. Minttu kertoo, että ottaa asian puheeksi, mutta on juuri haastattelua edeltävänä päivänä lukenut oppaasta miten tällaisessa tilanteessa toimitaan, joten siksi vastaa näin. Sanna, Ella, Riitta ja Anni puolestaan eivät ota raskautta puheeksi, vaan odottavat äidin aloitetta. Sanna kuitenkin mainitsee, että jos raskaus on yleisessä tiedossa päiväkodissa ja raskauden näkyessä hän onnittelee äitiä ja isoäitiä.

Tässä kohdassa pyysimme haastateltavia kertomaan haastavasta ja onnistuneesta kohtaamisesta romanivanhemman kanssa. Kerro esimerkki a) haastavasta ja b) onnistuneesta tilanteesta, jossa kohtaat romanivanhemman. Mitä tapahtui? Mitä ajattelit/ tunsit?

Haastavaksi tilanteeksi Maija kertoo sen, kun romani-isä ei koskaan tullut juttelemaan varhaiskasvattajien kanssa, eikä näin ollen kohtaamisia ole ollut. Sannalle ja Mintulle ei tule mieleen yhtään haastavaa tilannetta romanivanhempien kanssa. Haastavaksi tilanteeksi Ella koki tilanteen, jolloin romanilapselle on sattunut jotakin ja huolestuneet vanhemmat ovat kiihtyneessä tilassa ja pyytävät tietoja, joita varhaiskasvattaja ei voi antaa. Riitta ja Anni kokevat haastavimmaksi tilanteeksi näkemyseron romaniäidin kansa. Kyseisessä tilanteessa romanipoika ja valtaväestöön kuuluva poika eivät ole keränneet ulkoleluja ja he ovat menneet luvattomasti aidan yli, jolloin he eivät seuraavana päivänä saa käyttää ulkoleluja lainkaan. Tämä sanktio, jonka pojat ovat itse ehdottaneet, on romaniäidin mielestä kohtuuton ja valtaväestöön kuuluvan lapsen vanhempien mielestä lapsille sopiva. Lopulta kuitenkin molemmat pojat suorittavat sanktionsa näkemyserosta huolimatta.

Onnistuneeksi tilanteeksi Maija kertoo hyvän yhteistyön vanhempien kanssa ja heidän valmiutensa toimia ja tehdä asioita, jotka ovat heidän lapsiensa parhaaksi. Sanna kuvaa onnistuneiksi kokemuksiksi kaikki ne hetket, jolloin toimitaan lapsen eduksi ja hyvässä yhteisymmärryksessä ja arvostuksessa. Mintulle onnistunut hetki on se, kun pääsee keskustelemaan romanivanhempien kanssa päivän kulusta, hyvistä ja huonoista hetkistä. Onnistuneeksi kohtaamiseksi Ella kertoo tilanteen, jossa hän on ottanut yhteyttä roma-

nivanhempaan täitapauksen vuoksi, kun romaniäiti on näin toivonut. Romaniäiti on kiihtoinen tuosta puhelinsoitosta ja hakee lapsensa kotiin. Riitta ja Anni kertovat onnistuneiksi hetkiksi päivittäiset kohtaamiset romanivanhempien kanssa. He mainitsevat myös romanivanhempien kohteliaisuudesta, esimerkiksi kättelystä kauden päätteeksi, josta on jäänyt heille erityisen hyvä mieli.

Kuudes tilannekuvaus on: Olet tekemässä lapselle varhaiskasvatussuunnitelmaa ja teillä on tapana antaa keskusteluteemat etukäteen vanhemmille. Miten toimit romaniäidin kanssa? Onko toiminnassasi jotakin eroa verrattuna valtaväestön vanhemman kanssa? Miten varmistat, että kyseisen lapsen vanhemmat osaavat lukea?

Kaikki haastateltavat miettivät, että toimivat romaniperheen kanssa samalla tavalla kuin valtaväestöön kuuluvan perheen kanssa. Maija kertoo päätellen vanhempien olevan luku- ja kirjoitustaitoisia, sillä molemmat vanhemmat ovat opiskelijoita. Sanna, Minttu ja Ella puolestaan eivät ole koskaan ajatelleet, että romanit voivat olla lukutaidottomia. Riitta ja Anni kertovat mahdollisen lukutaidottomuuden tulevan ilmi arjen kohtaamisissa, esimerkiksi he mainitsevat alkukeskustelun, jossa käydään useita lomakkeita yhdessä vanhempien kanssa läpi.

Jaa-a, toi olikin mielenkiintoinen pointti. Nimittäin meillä on toinen äiti, toisen kulttuurin lapsen äiti, joka on tietävästi tiedetään että hän on lukutaidoton. Mutta mun täytyy sanoa et ehkä mä en oo koskaan ees ajatellutkaan, että ovatko romanivanhemmat lukutaidottomia -- mutta se on hyvä pointti, et toki en oo ajatellukaan että voi olla romaniperheitä, jossa ei välttämättä osata lukea. Et se ei oo tullu mieleeni, mutta nytpä sekin asia on semmonen joka kannattaa huomioida. (Minttu)

En oo ikinä ajatellu kyl, meil on kaikki osannu lukee, en oo kysyny keltää, et osaatko lukee. (Ella)

Viimeisenä kysymyksenä meitä kiinnostaa varhaiskasvattajien toiminta tilanteessa, jossa romanikulttuurille ominainen äänenkäyttö tulee esille: Ryhmässasi on romanipoika, joka puhuu kovalla äänellä. Hänen äänensä kuuluu joka paikassa ylinnä. Miten toimit?

Kaikki haastateltavat ajattelevat toimivansa samalla tavalla niin romanilapsen kuin valtaväestöön kuuluvan lapsen kanssa. Haastateltavat kertovat pyrkivänsä hillitsemään lapsen kovaäänisyyttä. Maija ehdottaa neuvolatarkastuksien yhteydessä kuulon tarkastusta, mutta osaa myös kertoa, että kovaäänisyys on myös yksi romanikulttuurin piirteistä. Minttu kertoo noudattavansa samoja sääntöjä kaikkiin lapsiin ja näin olleen siis ke-

hottaa lapsia hiljentämään ja juttelemaan pienellä äänellä. Myös Ellan mielestä kaikilla lapsilla on samat säännöt.

Niinku kaikkien kanssa, et saa huutaa, ei huuda kukaan muukaa, ihan samat säännöt että oikeestaan kaikessa käyttäytymisessä. Ei oo sillä tavalla mitää poikkeusta (Ella)

Riitta ja Anni kertovat antamamme esimerkin kuulostavan tutulta ja he pyrkivät hiljentämään lapsen kovaäänisyyttä. Sanna ottaa asian puheeksi kasvatustutkimuksessa ja selvittää kuinka perheessä puhutaan lapselle. Hän yrittää myös opettaa lapselle valtaväestön kulttuurin mukaista äänenkäyttöä.

Jos on häiritsevä tai liian voimakas, niin voi harjoitella sitä tavallista äänenkäyttöä. (Sanna)

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyömme tarkoituksena on selvittää varhaiskasvattajien kokemuksia romani-perheen kohtaamisesta varhaiskasvatuksessa. Tässä luvussa tarkastelemme opinnäytetyömme tuloksia valitsemamme teorian, Hilton Davisin kumppanuusmallin, avulla. Kumppanuusmallin mukaan ihanteellinen suhde on kumppanuus, jossa molemmat osapuolet ovat samanarvoisia. Onnistuneessa suhteessa on seuraavia piirteitä: läheinen yhteistyö, täydentävä asiantuntijuus, yhteiset tavoitteet, neuvottelemisen, molemminpuolinen kunnioitus, kommunikaatio, joustavuus ja rehellisyys. (Davis 2003:42.)

Davisin kumppanuusmallin mukaan läheisessä yhteistyössä kumppanukset työskentelevät yhdessä. Mallin mukaan on sitä varmempaa saavuttaa hyvä lopputulos, mitä läheisempää yhteistyö on. (Davis 2003:42.) Opinnäytetyömme tuloksista ilmenee vuorovaiikutussuhteen olevan läheisempää ja parempaa romanivanhempien kanssa kuin valtaväestöön kuuluvien vanhempien kanssa. Romanivanhemmat ovat myös aktiivisempia kysymään lastensa päivän kulusta kuin valtaväestöön kuuluvat vanhemmat. Toisaalta romanivanhemmat osallistuvat harvoin päiväkodin tapahtumiin, kuten esimerkiksi vanhempainiltoihin. Läheisestä yhteistyöstä kertoo myös yhden haastateltavan antama esimerkki, jossa hänet oli kutsuttu romanilapsen kotiin syntymäpäiväkahville. Hän koki, että hän oli tervetullut lapsen kotiin ja sai tutustua lapsen arkeen ja elinympäristöön.

Kumppanuusmallin mukaan täydentävässä asiantuntijuudessa vanhempien ja ammattilaisten tulee täydentää toisiaan. Davisin mallin mukaan vanhemmat ovat lapsensa parhaita asiantuntijoita ja varhaiskasvattajilla puolestaan on sellaista tietoa ja ammatillisuutta, mitä vanhemmilla ei ole. (Davis 2003: 43.) Tämä tulee opinnäytetyömme tuloksissa esille kasvatuskeskusteluissa. Haastateltavien mukaan kasvatuskeskusteluissa annetaan tietoa puolin ja toisin. Kyseisissä tapaamisissa varhaiskasvattajat saavat mahdollisuuden kysyä ja saada tietoa romanikulttuurista ja perheen tavoista toimia. Romani-kulttuurissa koko suku osallistuu lapsen kasvatukseen, mutta perheen naisilla on kasvatustavastuu. Romanilapset viettävät paljon aikaa aikuisten seurassa, jonka vuoksi lapsi saa paljon huolenpitoa ja huomiota. (Opetushallitus 2008: 28-29.)

Edellisessä kappaleessa mainitaan kasvatuskeskustelut, joissa keskustellaan myös varhaiskasvattajien ja vanhempien yhteisistä tavoitteista. Davisin mallin mukaan yhteiset tavoitteet ovat yksi onnistuneen kumppanuussuhteen piirre. Osapuolilla on vähintään sanaton sopimus siitä, mitä yritetään saavuttaa. (Davis 2003: 42.) Varhaiskasvattajien vastauksista voi huomata, että Davisin kumppanuusmallin ”yhteiset tavoitteet” eivät pääse toteutumaan kovin hyvin. Yksi varhaiskasvattaja kokee romanivanhempien toivovan lapselleen enemmän ja parempaa kuin muille. Tässä tapauksessa romanivanhempien ja varhaiskasvattajien tavoitteet eivät ole yhteiset, koska sosiaalialan työntekijän ammattietiikan mukaan kaikkia lapsia kohdellaan samanarvoisesti. Sosiaalialan ammattilaisen eettisten ohjeiden mukaan ammattilaisen tulee jakaa resurssinsa asiakkaansa ja asiakasryhmänsä kesken oikeudenmukaisesti (Talentia Ry 2005: 9).

Davisin kumppanuusmallissa tärkeää on kunnioituksen ansaitseminen. Kumppanuusmallin mukaan ammattilaisen tittelin mukana tulevan kunnioituksen lisäksi ammattilaisen tulee ansaita kunnioitus vanhempien silmissä ja toisaalta myös näyttää oma kunnioituksensa vanhempia kohtaan. (Davis 2003: 43.) Vastauksista ilmenee varhaiskasvattajien kunnioittavan romaniperheiden tapoja toimia. He tiedostavat jokaisen perheen toimivan omalla tavallaan ja ovat kiinnostuneita selvittämään oman ryhmänsä romaniperheiden toimintatapoja. Esimerkiksi erään romaniperheen äiti haluaa, että hänelle soitetaan, mikäli päiväkodissa on päätäitä. Varhaiskasvattaja kunnioittaa romaniäidin toivetta ja soittaa hänelle heti päätäitartunnasta kuultuaan. Romaniäiti on kiitollinen soitosta ja hakee lapsensa kotiin.

Hilton Davisin kumppanuusmallin yksi osa on kommunikaatiotaito. Sillä tarkoitetaan kuuntelemista, viestin tulkitsemista ja asianmukaista vastaamista. Kommunikaatiossa on tärkeää, että kaikki ymmärtävät viestinnän sisällön. (Davis 2003: 44.) Opinnäytetyömme teemahaastattelussa kysyimme tilannekuvausten avulla, miten varhaiskasvattajat varmistavat, että romanivanhemmat osaavat lukea. Haastateltavat kertoivat, etteivät ole tulleet edes ajatelleeksi romanivanhempien mahdollista lukutaidottomuutta. Esimerkiksi varhaiskasvattajat antavat kaikkien lasten vanhemmille kasvatustilanteiden teemat kirjallisena etukäteen. Tällöin he eivät huomioi mahdollista lukutaidottomuutta. Kumppanuusmallin verraten tällainen toiminta ei ole hyväksi hyvän kumppanuussuhteen kehittymiselle. Toisaalta varhaiskasvattajan avoimuus romaniperhettä kohtaan sekä asioiden varmistaminen romanivanhemmilta ovat merkkejä hyvästä kommunikaatiosta. Varhaiskasvattajan on tärkeää huomata, että romanikulttuurin kielen ilmaisutavat ja käsitteistö ovat erilaisia (Opetushallitus 2008: 34).

Davisin kumppanuusmalliin kuuluu myös rehellisyys ja joustavuus. Kumppanuussuhde on rehellinen, kun molempien osapuolten ajatukset, tunteet ja tiedot jaetaan niin positiiivisissa, kuin negatiivisissa tilanteissa. Joustavuus puolestaan auttaa näiden tilanteiden kysymysten ratkaisemisessa. (Davis 2003:44.) Haastateltaviemme mukaan joustavuus näkyy muun muassa siinä, että varhaiskasvattajat antavat romanikulttuurille tyypillisten piirteiden ilmetä romanilapsissa puuttumatta siihen jatkuvasti. Esimerkiksi erään romanilapsen äännekkyyys ymmärretään osaksi romanikulttuuria ja siihen ei puututa niin herkästi. Joustavuus romanikulttuuria kohtaan ilmenee myös siinä, että romanilapsi saa tulla nukkumahuoneeseen sukat jalassa, vaikka valtaväestöön kuuluville lapsille se ei ole sallitua. Tässä yksi esimerkki, miten varhaiskasvattajat huomioivat romanikulttuurin hygieniatavat päiväkodin arjessa. Kumppanuusmallin mukainen rehellisyys puolestaan näkyy muun muassa päivittäisissä kohtaamisissa, joissa varhaiskasvattajat kertovat rehellisesti, mitä päivän aikana on tapahtunut ja mitä juuri kyseisten vanhempien lapsi on päivän aikana tehnyt. Kaikki päivän tapahtumat kerrotaan haastateltaviemme mukaan sen päivän aikana, kun ne ovat tapahtuneet.

8 POHDINTA

Pohdimme yhdessä tutkimustuloksia Petra Mallisen ja Minna Nivalaisen kanssa. Heidän opinnäytetyönsä käsittelee romanivanhempien kokemuksia vuorovaikutuksesta päivä-

kodin varhaiskasvattajien kanssa. Tarkastelemme yhdessä opinnäytetöidemme tuloksissa ilmeneviä yhtäläisyyksiä ja eroja.

Hygienia-asiat nousivat vahvasti esiin molempien opinnäytetöiden haastatteluissa. Romanivanhemmista osa korosti hygieniasoioiden huomioimisen tärkeyttä. Varhaiskasvattajien kokemukset olivat samansuuntaisia. He kertoivat huomioivansa kaikki lapset samalla tavalla. Käytännön tilanteista puhuttaessa hygieniasoioiden huomioiminen romanilasten kohdalla kuitenkin korostui.

Sekä varhaiskasvattajat että romanivanhemmat korostivat perheiden yksilöllistä kuuntelemista ja huomioimista. Huomasimme yhdessä pohtiessamme, että vuorovaikutuksen tärkeys korostui molemmissa opinnäytetöissä. Yhteisen pohdinnan kautta huomasimme, kuinka tärkeää vuorovaikutus on romanivanhemmille. Varhaiskasvattajat kertoivat romanivanhempien olevan valtaväestöön kuuluvia vanhempia kiinnostuneempia lapsensa päivän kulusta ja pitivät päivittäistä kanssakäymistä tärkeänä. Tämän tuloksen merkittävyys olisi jäänyt huomioimatta ilman yhteistä pohdintaa.

Opinnäytetöidemme tuloksista ilmenee molempien osapuolien olevan yleisellä tasolla tyytyväisiä yhteistyöhön ja vuorovaikutukseen. Kummallakin osapuolella oli kokemuksia myös haastavista tilanteista. Molemminpuolinen avoimuus ja kunnioitus auttoivat haastavissa tilanteissa. Varhaiskasvattajat kokivat kasvatuskumppanuuden toteutuvan romanivanhempien kanssa osittain paremmin kuin valtaväestöön kuuluvien vanhempien kanssa. Romanivanhempien mielipiteet pääosin tukevat tulosta.

Varhaiskasvattajat arvioivat romanikulttuurintuntemuksensa olevan hyvä. Romanivanhempien näkemykset tukevat tätä tulosta. Osaamisen koettiin olevan suurimmaksi osaksi hyvää, mutta myös kehittämistarpeita nähtiin. Tämä tuli esiin varsinkin analysoidessa varhaiskasvattajien antamia vastauksia tilannekuvauksiin. Varhaiskasvattajien tiedoissa oli puutteita ja he eivät olisi välttämättä osanneet toimia käytännön tilanteissa kulttuurisensitiivisesti. Romanivanhemmat eivät kuitenkaan oleta, että varhaiskasvattajilla on laaja tuntemus romanikulttuurista ja sen erityispiirteistä. Sen sijaan he toivoivat varhaiskasvattajien olevan avoimia ja aidosti kiinnostuneita, sekä kuuntelevan perheiden toiveita.

Varhaiskasvattajat sekä romanivanhemmat esittivät tapoja lisätä kulttuurintuntemusta. Varhaiskasvattajat näkivät osaamisen lisäämiskeinoiksi romanikulttuuria koskevan kir-

jallisuuden ja muun materiaalin lisäämisen päiväkoteihin sekä koulutusten järjestämisen. Romanivanhemmat näkivät keinoiksi romanitaustaisten työntekijöiden palkkaamisen päiväkoteihin sekä romanikulttuurin edustajien kutsuminen puhumaan kulttuuristaan päiväkoteihin. Molempien osapuolten esille tuomien keinojen avulla voitaisiin mielestämme saavuttaa paras tulos.

Romanivanhempien haastatteluissa ilmenee heidän korostavan päiväkodin aloittamisen olevan haastavaa sekä vanhemmille että lapselle. Tämä johtuu romanikulttuurille ominaisesta tiiviistä yhteisöstä, jonka vuoksi lapsi ei ole viettänyt aikaa valtaväestön edustajien kanssa. Romanivanhemmat korostivat lapsen ja vanhempien tuen tarvetta päivähoitoa aloitettaessa. Varhaiskasvattajien haastatteluissa ei kuitenkaan tullut ilmi tähän liittyviä asioita. Mielestämme varhaiskasvattajien on hyvä tiedostaa tämä asia.

Varhaiskasvattajien ja romanivanhempien kokemukset vanhempien aktiivisuudesta päiväkodin toimintaan osallistumisesta olivat erilaiset. Varhaiskasvattajien kokemus oli, että romanivanhemmat eivät osallistu päiväkodin yhteisiin tapahtumiin yhtä aktiivisesti kuin valtaväestöön kuuluvat vanhemmat. Romanivanhemmat kertoivat olevansa aktiivisesti mukana päiväkodin toiminnoissa ja toivat esiin kiinnostuksensa osallistua kaikkeen toimintaan. Tulosten ristiriitaisuus on osoitus perheiden erilaisuudesta. Pohdimme suuntautuuko romaniperheiden aktiivisuus ennemminkin omaan lapseen kun taas valtaväestön perheillä tämän lisäksi myös yhteiseen tekemiseen.

Yhteisen pohdinnan tekeminen auttoi meitä kaikkia huomaamaan opinnäytetöidemme tuloksista uusia asioita. Tämä oli tulosten analysoimisen ja oppimisprosessimme kanalta erittäin hyödyllistä ja merkittävää. Yhteinen pohdinta lisää myös työmme hyödynnettävyyttä käytännössä. Varhaiskasvattajat voivat työmme kautta reflektoida omaa työtään ja ammattitaitoaan. He voivat nähdä miten heidän toimintansa vastaa romanivanhempien tarpeita. Koemme, että yhteinen pohdinta nostaa tuloksistamme merkittäviä asioita. Mielestämme töistämme on paljon enemmän hyötyä yhteisenä kokonaisuutena, kuin erikseen. Työelämäyhteys henkilöiden toiveesta lähetämme työt yhtenä kokonaisuutena heidän hyödynnettäväksi. Opinnäytetyömme antavat yhdessä laajemman kuvan romanivanhempien ja varhaiskasvattajien yhteistyöstä ja vuorovaikutuksesta.

Omia ajatuksia

Mielestämme varhaiskasvattajien pitäisi vaalia romanikulttuuria entistä enemmän. Tuloksien perusteella kaikki haastattelemamme varhaiskasvattajat eivät huomioi romanikulttuuria päiväkodissa. Mielestämme päiväkodissa täytyy arvostaa jokaisen lapsen kulttuuritaustaa ja antaa lapselle mahdollisuus noudattaa kulttuuriin kuuluvia tapoja päiväkodin toimintavat huomioiden. Tällainen kulttuurisensitiivinen toiminta luo ymmärrystä ja avoimuutta muita kulttuureja kohtaan. Varhaiskasvattajat myös opettavat esimerkillään muille lapsille ja perheille suvaitsevaisuutta. Kallialan mukaan aikuisen ollessa sensitiivinen ja aktiivinen, aikuinen lähestyy lasta sekä konkreettisesti että mielikuvien tasolla. Kasvattajalla täytyisi olla mahdollisimman pysyvä ja lämmin suhde lapseen. Lisäksi kasvattajan tulisi huomioida lapsen tunteet ja tarpeet. Laadukkaan varhaiskasvatuksen yksi välttämätön ehto onkin sensitiiviset aikuiset, jotka päästävät lapsen lähelleen eivätkä anna lapsen mennä kauemmaksi lapsen ollessa lähellä. (Kalliala 2009: 258- 262.)

Olemme yllättyneitä tutkimustuloksesta, jonka mukaan varhaiskasvattajat kokevat yhteistyön romanivanhempien kanssa olevan parempaa kuin valtaväestöön kuuluvien vanhempien kanssa. Jos varhaiskasvattajat tietäisivät enemmän esimerkiksi romanikulttuuriin kuuluvista hygieniasta ja siveellisyys asioista, he voisivat kokea kommunikoinnin romanivanhempien kanssa haastavampana. Avoin ja rehellinen suhde varhaiskasvattajien ja vanhempien välillä muuttuu, kun lapsen päivään liittyvät asiat saattavat jäädä kertomatta. Esimerkiksi yhdessä tilannekuvauksessa annamme esimerkin tilanteesta, jossa romaniäiti ja –isoäiti tulevat hakemaan romanilasta kotiin ja päiväunien aikana lapsi oli kastellut vuoteensa. Tässä tilanteessa varhaiskasvattaja ei saisi kertoa tapahtuneesta romanikulttuurin piirteiden mukaisesti, sillä isoäiti on mukana hakemassa lasta. Opinnäytetyömme tutkimustuloksista ilmenee, että kaikki varhaiskasvattajat olisivat kertoneet tapahtuneesta isoäidin kuullen. Mielestämme varhaiskasvattajien tulee perehtyä paremmin romanikulttuurin hygieniasta ja siveellisyys seikkoihin.

Meitä ihmetyttää, miksi Minttu puhuu vain romaniäitien kanssa. Mielestämme varhaiskasvattajien tulisi huomioida molemmat vanhemmat tasapuolisesti. Haastattelutilanteessa emme pyytäneet Minttua tarkentamaan vastaustaan, koska tulos alkoi ihmetyttää meitä vasta analysointivaiheessa. Pohdimme, että syy Mintun toimintaan on kyseisten romaniperheiden äitien aktiivisempi rooli lastenhoitoon liittyvissä asioissa näissä perheissä. Toisaalta perinteisesti romanikulttuurissa äiti hoitaa lapset kotona isän hoitaessa muita tehtäviä. Tämä vanha roolijako on vähitellen muuttumassa tasavertaisemmaksi

vanhempien kesken, mutta luultavasti Mintun tapaamisissa perheissä se on vielä nähtävissä.

Huomasimme tilannekuvauksia kysyessämme puutteita monella varhaiskasvattajalla romanikulttuurin tuntemuksessa, mutta tarkoissa kysymyksissä varhaiskasvattajat osasivat vastata melko hyvin. Esimerkiksi Maija arvioi romanikulttuurin tuntemuksensa olevan tyydyttävä (2). Maijan oma arvio on linjassa tuloksiemme kanssa. Esimerkiksi Maija ei koe romanikulttuurin vaativan erityisjärjestelyitä päiväkodin arjessa, vaikka sanoo kunnioittavansa romanikulttuurin tapoja. Tilannekuvauksissa Maijan heikko tuntemus romanikulttuurista on havaittavissa. Muun muassa Maija onnittelee romaniäitiä raskauden johdosta isoäidin läsnäollessa ja kehottaa romanivanhempia ottamaan neuvolassa puheeksi romanilapsen kovaäänisyyden. Nämä ovat kuitenkin romanikulttuuriin liittyviä erityispiirteitä, jotka varhaiskasvattajan tulee mielestämme huomioida. Poikkeuksen tutkimustuloksiimme tekee Sanna vastaukset. Sanna antaa itselleen arvosanaksi 4 (kiitettävä), joka on paras arvio muihin haastateltaviin verrattuna. Hänen oma arvio romanikulttuurin tuntemuksestaan korreloi opinnäytetyömme tutkimustuloksien kanssa. Myös tilannekuvauksissa Sanna osasi huomioida romanikulttuurin erityispiirteitä.

Huomasimme, että sellaiset kysymykset, joilla etsittiin vastausta romanikulttuurin ja valtaväestön kulttuurin eroavaisuuksiin, osoittautuivat varhaiskasvattajille hankaliksi. Varhaiskasvattajat vastasivat usein, että he kohtaavat romaniperheet samalla tavalla kuin valtaväestön perheet, mutta vastauksista saattoi kuitenkin huomata eroavia mielipiteitä ja kokemuksia. Tämä saattaa johtua siitä, että varhaiskasvattajat eivät halua väärinkäsityksiä syntyvän heidän ammatillisuudestaan.

Pohdimme tulosta, jossa Ellan mielestä romanivanhemmat ovat vaativampia kuin valtaväestöön kuuluvat vanhemmat. Mikäli päiväkodissa on esimerkiksi päätäitä tai jos romanilapselle tapahtuu jotakin pitää romanivanhemmalle ilmoittaa heti asiasta. Vastavasti valtaväestön vanhemmalle kerrotaan asiasta yleensä lasta haettaessa. Mietimme, voisiko tämä ylikorostunut huolenpito johtua romanilapsen asemasta romaniperheessä. Romaniperheessä- ja suvussa lapsi saa paljon huomiota, sillä romanilapsi varttuu keskeällä yhteisöllä, jossa lasta suojellaan ja vahditaan koko ajan.

Pohdimme, minkälainen vaikutus Riitan ja Annin yhteishaastattelulla on opinnäytetyömme luotettavuuteen. Varhaiskasvattajat Riitta ja Anni saivat haastattelussa toisiltaan tukea ja tietoa. He täydensivät toistensa vastauksia ja vastasivat herkästi samalla

tavalla. Toisaalta tällainen yhteistyö rikastaa ja monipuolistaa vastauksia. Luotettavuutta heikentää mielestämme myös Mintun haastatteluun mukaan tuoma koulutusmateriaali. Minttu oli lukenut materiaalin ennen haastattelua ja haastattelun aikana hän varmisti vastauksia materiaalistaan. Näin emme saaneet totuudenmukaista käsitystä Mintun romanikulttuurin tuntemuksesta.

Opinnäytetyömme jatkotutkimuksena voidaan tarkastella, minkälainen vaikutus meidän sekä Petra Mallisen ja Minna Nivalaisen opinnäytetöillä on päiväkodin arjessa. Aihetta voidaan kartoittaa laajemmin ja saada luotettavampaa ja yleistettävämpää tietoa, kun haastateltavien lukumäärä on paljon suurempi. Opinnäytetyöstämme ja mahdollisista lisätutkimuksista hyötyvät varhaiskasvatuksen ammattilaiset ja muut romanien kanssa yhteistyössä olevat. Etenkin varhaiskasvattajat voivat kehittää ammattitaitoaan lisäämällä romanikulttuurin tuntemusta ja ymmärtämällä sen huomioimisen tärkeyden päiväkodin arjessa.

LÄHTEET

Anita Saaranen-Kauppinen & Anna Puusniekka 2006: KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Verkkodokumentti. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietovarasto. <<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>> Luettu 03.06.2010.

Asetus lasten päivähoitosta annetun asetuksen muuttamisesta 199: Verkkodokumentti. <<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1994/19941336>> Luettu 28.10.2009.

Davis, Hilton 2003: Miten tukea sairaan tai vammaisen lapsen vanhempia? Sipoo: Silverprint.

Eskola, Jari – Suoranta Juha 2008: Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus.

Eskola, Jari - Suoranta Juha 1998: Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus.

Hedman, Henry 2009: Suomen romanikieli – sen asema yhteisössään, käyttö ja romanien kieliasenteet. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen verkkojulkaisuja 8. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus. Verkkodokumentti. <http://scripta.kotus.fi/www/verkkojulkaisut/julk8/Suomen_romanikieli.pdf> Luettu 15.06.2010.

Hirsjärvi, Sirkka - Remes, Pirkko - Sajavaara, Paula 2003: Tutki ja kirjoita. Vantaa: Dark Oy.

Hirsjärvi, Sirkka – Remes, Pirkko – Sajavaara, Paula 2009: Tutki ja kirjoita. Hämeenlinna: Kariston kirjapaino Oy.

Juujärvi, Soile – Myyry, Liisa – Pessa, Kaija 2007: Eettinen herkkyyden ammatillisessa toiminnassa. Helsinki: Tammi.

Kajaanin ammattikorkeakoulu 2009: Teemoittelu. Verkkodokumentti. <<http://www.kajak.fi/?deptid=14556>> Luettu 03.06.2010. Päivitetty 15.07.2009.

Kalliala, Marjatta 2009: Kato mua! - Kohtaako aikuinen lapsen päiväkodissa? Helsinki: Gaudeamus.

Karila, Kirsti 2003: Kasvatuskumppanuus uhka vai mahdollisuus. Lastentarha 4. Helsinki: PunaMusta Oy.

Monikulttuurisuuskasvatus päiväkodin monikulttuurisessa esiopetusryhmässä. Verkkodokumentti. <<http://oa.doria.fi/bitstream/handle/10024/6108/monikult.pdf?sequence=1>> Luettu 14.4.2010

Opetushallitus 2008: Romanilapsen kohtaaminen esi- ja perusopetuksessa. Helsinki: Edita.

Romanilapsi päivähoitossa (Reppu ja romanilapsi -projekti). Verkkodokumentti. <<http://www.romanomissio.fi/projektit/lapsi.htm>> Luettu 14.10.2009.

Romanit. Verkkodokumentti.

<http://fi.wikipedia.org/wiki/Romanit#Romanit_Suomessa> Luettu 14.10.2009.

Romano Missio ry 1906: Kotisivut. <<http://www.romanomissio.fi/index.htm>> Luettu 22.2010

Räty, Minttu 2002: Maahanmuuttaja asiakkaana. Helsinki: Tammi.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2001: Romanit. Verkkodokumentti.

<<http://pre20031103.stm.fi/suomi/tao/julkaisut/omakieli/romanit.htm>> Luettu 24.05.2010.

Sosialisaatio romanikulttuurissa. Verkkodokumentti.

<<http://helda.helsinki.fi/handle/10138/11470>> Luettu 14.4.2010.

Stakes 2009. Kasvatuskumppanuus: Verkkodokumentti.

<<http://varttua.stakes.fi/FI/Sisallot/kasvatuskumppanuus/index.htm>> Luettu 27.10.2009.

Talentia Ry 2005: Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet. Arki, arvot, elämä ja etiikka. Helsinki: Auranen Oy.

Tuomi, Jouni - Sarajärvi, Anneli 2002: Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kirjayhtymä.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Verkkodokumentti.

<<http://www.tenk.fi/HTK/index.htm>. Päivitetty 2006> Luettu 14.7.2010

Työryhmä 2007: Vast vastensa. Opas romanien kanssa työskenteleville sosiaalialan ammattilaisille. Oulu: KalevaPrint.

LIITE 1

Varhaiskasvattajien kokemuksia romanivanhempien kohtaamisesta

Teemahaastattelun runko

Yleistä

Mies

Nainen

Kuinka kauan olet ollut varhaiskasvattajana?

Miten perehdyt eri kulttuuritaustaisten kulttuureihin? Millainen käytäntö päiväkodissanne on toimia?

Kuinka kauan olet työskennellyt romaniperheiden parissa?

Arvioi romanikulttuurin tuntemuksesi asteikolla 5 (hyvä) - 0 (huono).

Haluatko lisätä tietämystäsi romanikulttuurista? Jos niin, miten?

Romanikulttuurin tuntemus

Miten olet perehtynyt romanikulttuuriin ja valtaväestön kulttuuriin, ja mitä pidät tärkeänä näissä kulttuureissa?

Mistä tieto romanikulttuurista on peräisin? Sisältyikö koulutukseesi tietoa romanikulttuurista? Jos niin mitä ja kuinka paljon?

Millaista kirjallisuutta tai muuta materiaalia teidän päiväkodissanne on romanikulttuurista?

Millaisia kokemuksia teillä on eri kulttuuritaustaisista lapsista ja perheistä? Kerro esimerkki. Onko ollut eri kulttuurista aiheutuvia haasteita? Miten toimit tällaisissa tilanteissa? Kerro esimerkki.

Millä tavalla olet tutustunut romanilapsen kulttuuriin, elämäntapoihin ja historiaan?

Miten romanikulttuurin tuntemuksesi näkyy arjessa?

Lapsen kasvatus ja kehitys

Onko valtaväestöön kuuluvalla lapsella ja romanikulttuuriin kuuluvalla lapsella eroavaisuuksia joissakin taidoissa? Jos on, niin millaisia? Miten toimit, jotta huomaat lapsella olevan puutteita joissakin taidoissa?

Onko valtaväestöön kuuluvalla lapsella ja romanikulttuuriin kuuluvalla lapsella eroavaisuuksia kielenkehityksessä? Jos on, niin miten tuet kielenkehitystä?

Onko valtaväestöön kuuluvalla lapsella ja romanikulttuuriin kuuluvalla lapsella eroavaisuuksia joissakin hienomotorisissa taidoissa? Miten vahvistat hienomotorisia taitoja?

Kasvatuskumppanuus

Miten tervehdit romanivanhempia? (Esimerkiksi lasta hakiessa tai lapsen sairastuessa kesken päivän)

Miten huomioit romanien kasvatuserinteen?

Miten toimit saadaksesi kodin ja päiväkodin välisen yhteistyön syntymään? Onko tässä eroavaisuuksia romanivanhempien ja valtaväestöön kuuluvien vanhempien kanssa?

Millä tavoin romanivanhemmat osallistuvat yhteistyöhön? Mitä nämä yhteistyömuodot ovat päiväkodissanne? Esimerkiksi vanhempainillat, retket, äitienpäivä, isänpäivä, joulukirkko yms. Poikkeaaako romanivanhempien yhteistyö jollain tavalla valtaväestöön kuuluvista vanhemmista? Ja jos poikkeaa, niin millä tavalla?

Minkälainen vuorovaikutussuhde teillä on lasten ja heidän vanhempiensa kanssa? Poikkeaaako se romanivanhempien ja valtaväestään kuuluvien vanhempien ja lasten kanssa?

Miten vahvistat vanhemman ja lapsen vuorovaikutusta?

Miten romanivanhemmat ovat saaneet vaikuttaa lapsen Varhaiskasvatussuunnitelman sisältöön ja arviointiin? Miten kasvattajana huomioit vanhempien kokemukset keskustelun pohjaksi?

Tilannekuvauksia

Seuraavaksi on esimerkkejä päiväkodin arjen kohtaamisista romanivanhempien kanssa. Kerro, miten toimit tilanteessa ja perustele vastauksesi.

- Romanilapsen äiti ja isoäiti tulevat hakemaan lapsen päiväkodista. Lapsen päivä on mennyt ihan mukavasti. Lapsi on syönyt ja nukkunut hyvin. Päiväunien aikana lapsi kasteli vuoteensa. Miten kerrot päivän tapahtumista lapsen äidille ja isoäidille?
- Päiväkodissa on lukuhetki, jossa jokaisella lapsella on omat kirjat. Miten autat romanilasta valitsemaan hänelle sopivan kirjan?
- Yksi päiväkodin lapsista on istunut romanilapsen sängyllä. Romanilapsi suuttu tästä ja lapset alkavat riidellä asiasta. Miten toimit?
- Romanilapsen äiti ja isoäiti tulevat hakemaan lasta kotiin. Olet kuullut, että lapsesta tulee isosisko. Miten toimit tässä tilanteessa?
- Kerro esimerkki a) haastavasta ja b) onnistuneesta tilanteesta, jossa kohtaat romanivanhemman. Mitä tapahtui? Mitä ajattelit/ tunsit?

- Olet tekemässä lapselle varhaiskasvatussuunnitelmaa ja teillä on tapana antaa keskusteluteemat etukäteen vanhemmille. Miten toimit romaniäidin kanssa? Onko toiminnassasi jotakin eroa verrattuna valtaväestön vanhemman kanssa? Miten varmistat, että kyseisen lapsen vanhemmat osaavat lukea?
- Ryhmässäsi on romanipoika, joka puhuu kovalla äänellä. Hänen äänensä kuuluu joka paikassa ylinnä. Miten toimit? Perustele.